

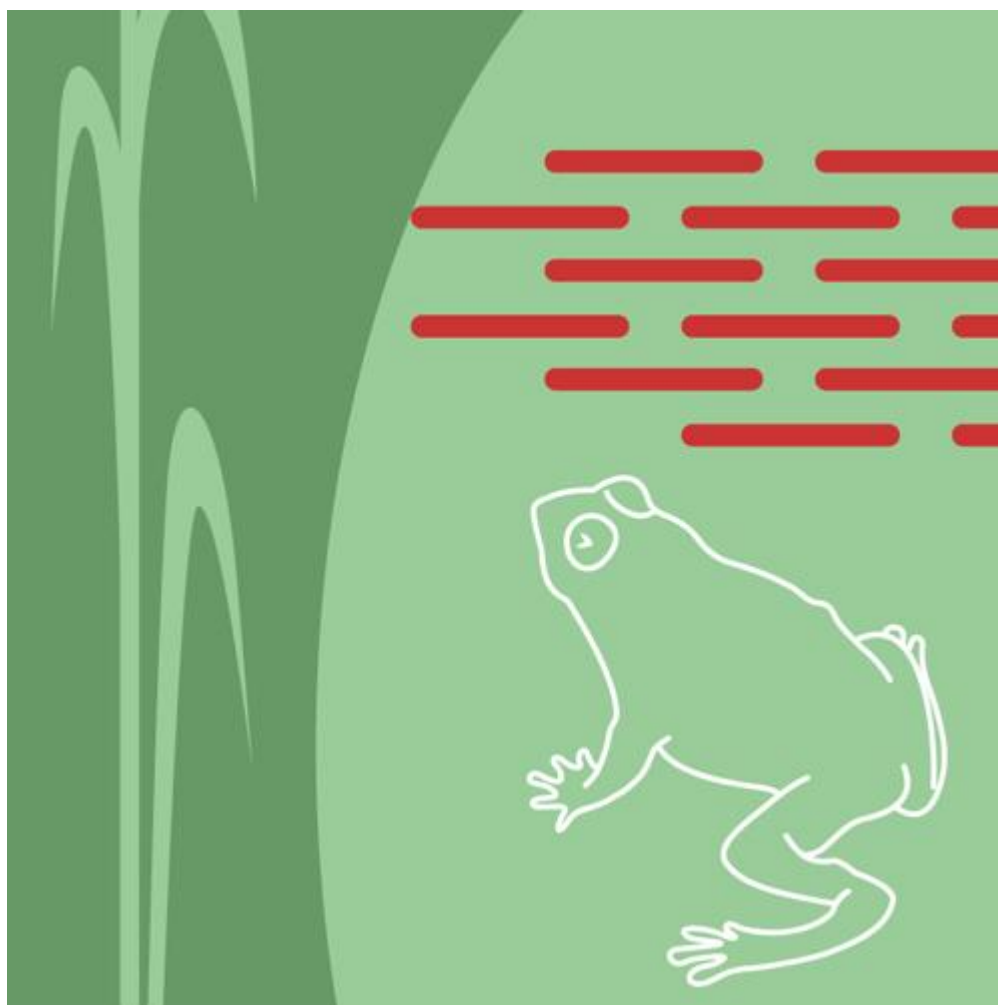
SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

PM
2026-09-24

Ärendenummer
NV-26-089344

Myllrande våtmarker

underlag till fördjupad utvärdering 2027

Innehåll

Miljökvalitetsmålet och dess preciseringar	3
Sammanfattning.....	4
1. Nuläget – ny kunskap, nya/ändrade styrmedel och åtgärder.....	6
1.1. Miljötillstånd	6
1.2. Miljöarbete	21
1.3. De centrala problemen för målet	30
2. Gapanalys – analys av förutsättningar och effekter	31
2.1. Aktörer, drivkrafter och beteenden	31
2.2. Centrala styrmedel och åtgärder samt deras effekter på miljötillståndet.....	40
2.3. Bedömning av preciseringarna - sammanfattande gapanalys	42
3. Bedömning av måluppfyllelse – når vi miljökvalitetsmålet?	45
3.1. Bedömning av måluppfyllelse.....	45
4. Prognos för utveckling – hur långt räcker åtgärdsarbetet?.....	46
4.1. Utvecklingen av miljötillståndet till 2030	46
4.2. Utvecklingen av miljötillståndet på längre sikt, efter 2030.....	47
5. Behov av ändrad styrning – vad krävs för att målet ska nås?	47
Bilaga – tabell sammanfattande gapanalys	51

Miljökvalitetsmålet och dess preciseringar

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Regeringen har fastställt nio preciseringar för miljökvalitetsmålet:

VÅTMARKSTYPERNAS UTBREDNING

Våtmarker av alla typer finns representerade i hela landet inom sina naturliga utbredningsområden.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

Våtmarkernas viktiga ekosystemtjänster som biologisk produktion, kollagring, vattenhushållning, vattenrening och utjämning av vattenflöden är vidmakthållna.

ÅTERSKAPADE VÅTMARKER OCH ARTERS SPRIDNINGSMÖJLIGHETER

Våtmarker är återskapade, i synnerhet där aktiviteter som exempelvis dränering och torvtäkter har medfört förlust och fragmentering av våtmarker, och arter knutna till våtmarker har möjlighet att sprida sig till nya lokaler inom sitt naturliga utbredningsområde.

GYNNSAM BEVARANDESTATUS OCH GENETISK VARIATION

Naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till våtmarkerna har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer.

HOTADE ARTER OCH ÅTERSTÄLLDA LIVSMILJÖER

Hotade våtmarksarter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts.

FRÄMMANDE ARTER OCH GENOTYPER

Främmande arter och genotyper hotar inte den biologiska mångfalden.

GENETISKT MODIFIERADE ORGANISMER

Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade.

BEVARADE NATUR- OCH KULTURMILJÖVÄRDEN

Våtmarkernas natur- och kulturvärden i ett landskapsperspektiv är bevarade, och förutsättningarna finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.

FRILUFTSLIV OCH BULLER

Våtmarkernas värde för friluftsliv är värnade och bibehållna, och påverkan från buller är minimerad.

Sammanfattning

Tillståndet i miljön

Satsningar på återvätning och restaurering ger positiva effekter, men tillståndet i våtmarkerna är fortfarande så påverkat att miljökvalitetsmålet inte kommer att nås till 2030.

Det görs många viktiga insatser i form av skydd, skötsel och restaurering. De senaste årens satsningar på anläggning och restaurering av våtmarker har haft en positiv effekt för biologisk mångfald och för att minska växthusgasutsläpp. De har också bidragit till att återställa andra viktiga ekosystemtjänster såsom naturliga brandhinder, näringsretention, grundvattenbildning och översvämningsskydd. Många av dessa ekosystemtjänster är betydelsefulla i ett förändrat klimat.

En stor andel av de kvarvarande våtmarkerna är dock fortfarande negativt påverkade av såväl historiska som nya mänskliga ingrepp samtidigt som det finns brister i skötseln. Sveriges senaste uppföljning av art- och habitatdirektivet 2025 visar att de flesta av de ingående våtmarkstyperna fortfarande har otillräcklig eller dålig bevarandestatus i boreal och kontinental region. Många av dem har också en negativ trend. Stora arealer torvmark har historiskt torrlagts inom jord- och skogsbruket och dessa historiska dikningsföretag fortsätter att påverka dem negativt. Dessa utdikade våtmarker läcker idag stora mängder koldioxid till atmosfären. Både den upphörda hävden och utdikningen gör att markerna lättare växer igen. Exploatering för nya vägar, järnvägar och byggnader liksom pågående markanvändning påverkar också våtmarkerna negativt. Miljöövervakning indikerar att en stor andel källor har försämrats eller försvunnit helt de senaste åren bland annat på grund av bristande hänsyn vid avverkning inom skogsbruket.

Våtmarker i ett förändrat klimat

Palsmyrarna är hårt drabbade av klimatförändringarna. På grund av stigande temperaturer riskerar många palar att tina och kollapsa. Klimatförändringarna riskerar även att påverka andra våta livsmiljötyper negativt genom minskade vårflöden i norr, havsnivåhöjningar och ökad igenväxning. Även påverkan från invasiva arter och sjukdomen chytridiomykos som drabbar groddjur kan komma att öka. Klimatförändringarna kan dessutom komma att påverka torvmarkernas kolbalans och bidra till ökade utsläpp av växthusgaser från torvmarker.

Våtmarkerna reagerar inte bara på ett förändrat klimat, de är också viktiga ekosystem för att mildra effekterna av klimatförändringarna genom sin vattenreglerande funktion, och för att minska nettoutsläppen av koldioxid vid återvätning av torvmarker. Genom att undvika att exploatera våtmark på torvmark kan man också förebygga ökade nettoutsläpp samtidigt som naturvärden bevaras.

Förutsättningarna för att nå målet till 2030

Utvecklingsriktningen för miljötillståndet bedöms vara neutral och målet som helhet kommer inte att nås till 2030. De positiva förändringarna är ännu inte tillräckliga för att uppväga den negativa påverkan som fortfarande sker genom historisk och befintlig mänsklig påverkan. Trots senare års ökning av

åtgärdstakten för restaurering och anläggning av våtmarker behöver takten öka mångdubbelt samtidigt som skyddet och skötseln av befintliga våtmarker stärks för att förhindra ett ökat restaureringsbehov.

Av miljökvalitetsmålets nio preciseringar är det bara preciseringen *Genetiskt modifierade organismer* som bedöms som uppnådd. Preciseringarna *Våtmarkstypernas utbredning, Främmande arter och genotyper* samt *Friluftsliv och buller* bedöms delvis kunna nås till 2030. Preciseringarna *Ekosystemtjänster, Återskapade våtmarker och arters spridningsmöjligheter, Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation, Hotade arter och återställda livsmiljöer* samt *Bevarade natur- och kulturmiljövärden* bedöms inte kunna nås till 2030 på grund av att kvaliteten i våtmarker fortfarande är för dålig.

Utvecklingen efter 2030

Trenden på längre sikt är svårare att bedöma eftersom den är beroende av framtida exploateringstakt, klimatutveckling, samhällsutvecklingen i stort och utvecklingen inom andra miljökvalitetsmål, i förhållande till de förbättrande insatser som sker. Ett genomförande av EU-förordningen om restaurering av natur förväntas bidra till att påskynda arbetet. Eventuella framtida styrmedelsförändringar i form av förändrade regler för omprövning och avveckling av markavvattningsföretag samt outredda samfälligheter, som ökar möjligheten till effektivare genomförande av nya våtmarksprojekt, liksom en eventuell ökad hänsyn inom de areella näringarna kan få stora positiva effekter på miljökvalitetsmålet.

Arbetet med den nationella planen för omprövning av vattenkraftens miljövillkor förväntas få positiva effekter på sikt för flera våtmarkstyper.

Behov av ändrad styrning

För att miljökvalitetsmålet ska kunna nås behöver åtgärdstakten i restaurering av våtmarker, både inom och utanför skyddade områden, öka ytterligare. Ändrade regler för markavvattningsföretag och vattenverksamhet, tillsammans med ökade incitament till markägare att anlägga och restaurera våtmarker, tros kunna öka åtgärdstakten och leda till en bättre prognos för att nå miljökvalitetsmålet. Det krävs ett större hänsynstagande inom de areella näringarna och vid exploatering. För källor och källkärr behöver åtgärder i skogsbruket snabbt komma på plats innan dessa riskerar att skadas ytterligare.

Skötseln av befintliga våtmarker behöver prioriteras för att våtmarkerna ska bevaras på sikt och inte växa igen. Takten i skydd av objekt i myrskyddsplanerna går långsamt och medel behöver avsättas för att öka takten.

1. Nuläget – ny kunskap, nya/ändrade styrmedel och åtgärder

1.1. Miljötillstånd

Miljökvalitetsmålet *Myllrande våtmarker* omfattar i huvudsak myrar, sumpskogar, småvatten, fukthedar och fuktängar samt strandmiljöer vid hav, sjö och vattendrag. Arealen med våtmarker har minskat kraftigt det senaste seklet då de framför allt har dikats ut för skogs- och jordbruk. Nästan en fjärdedel av Sveriges totala ursprungliga våtmarksareal har försvunnit, i vissa slättbygder upp till 90 procent.¹ I jordbrukslandskapet har en stor del av de ursprungliga våtmarkerna omvandlats till odlingsbar mark eller vuxit igen, och i skogslandskapet har stora arealer dikats för att öka trädutväxten. Samtidigt är både skogs- och jordbrukssektorerna nu viktiga aktörer som bidrar, och behöver bidra mer, för att skydda, återskapa och sköta ett mer variationsrikt landskap. Ökad hänsyn behöver också tas vid exploatering.

Endast cirka 20 procent av den kvarvarande våtmarksarealen bedöms vara relativt opåverkad². För flertalet våtmarkstyper är problemet i första hand inte bristande areal utan att kvaliteten på våtmarkerna brister på grund av att historiska dikningsföretag fortsätter att påverka dem negativt. Ofta i kombination med att man slutat slå eller beta markerna. Både den upphörda hävden och utdikningen gör att markerna lättare växer igen.³ Miljöövervakning indikerar att en stor andel källor har försämrats eller försvunnit helt de senaste åren på grund av bristande hänsyn i markanvändningen⁴. Exploatering för nya vägar och byggnader och klimatförändringar, som bland annat leder till sänkta grundvattennivåer och igenväxning, påverkar också våtmarkerna negativt⁵.

Skadade våtmarker har en lägre förmåga att leverera viktiga ekosystemtjänster som att rena vatten innan det rinner ut i vattendrag, lagra kol och bidra till biologisk mångfald. Ett stort antal växter och djur är beroende av olika våtmarker, och många hotade eller missgynnade arter är kopplade till dessa naturmiljöer.⁶ Våtmarkernas ekosystemtjänster blir också allt viktigare i ett förändrat klimat, som att buffra vatten vid höga vattenflöden och lagra vatten vid torrperioder.

---

¹ Naturvårdsverket 2012. Redovisning av uppdrag att utarbeta en landskapsanalys och analysera relevanta styr-medel för att utveckla den gröna infrastrukturen (M2012/722/Nni), NV-03013-12.

² [Naturvårdsverket 2009. Våtmarksinventeringen – resultat från 25 års inventeringar, Rapport 5925.](#)

³ Naturvårdsverket 2022. Myllrande våtmarker, Fördjupad utvärdering av miljömålen 2023, Rapport 7072.

⁴ Naturvårdsverket 2025. Bilaga 6.6. Konsekvensutredning: Åtgärder för våtmarker. Bilaga till Förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur.

⁵ Naturvårdsverket 2022. Myllrande våtmarker, Fördjupad utvärdering av miljömålen 2023, Rapport 7072.

⁶ Naturvårdsverket 2022. Myllrande våtmarker, Fördjupad utvärdering av miljömålen 2023, Rapport 7072.

Skadade och dikade våtmarker på torvmark såsom mosse, kärr eller blandmyr läcker också stora mängder växthusgaser. I Sverige rapporteras ett årligt utsläpp på cirka 11 miljoner ton koldioxidekvivalenter från dränerad torvmark. Detta överstiger de årliga utsläppen från personbilstrafiken och motsvarar cirka 20 procent av de totala territoriella utsläppen i Sverige.⁷

1.1.1. Våtmarker i ett förändrat klimat

Våtmarkerna och dess arter påverkas av klimatförändringarna, både genom stigande temperaturer och ändrade nederbördsmonster, höjda havsnivåer, svagare vårflod, invasiva arter och sjukdomar. Våtmarkerna är också viktiga ekosystem för att mildra effekterna av klimatförändringarna genom sin vattenutjämmande förmåga, och för att minska nettoutsläppen av koldioxid vid återvätning av torvmarker.⁸

I ett varmare klimat väntas nederbörden på årsbasis i medeltal öka. Regionala undantag finns som till exempel längst i söder där nederbördsökningen under sommaren förväntas bli mindre. Den ökade nederbörden leder inte odelat till fuktigare markförhållanden eftersom ökad temperatur också leder till kraftigare avdunstning samt ökat vattenupptag av växter, som har en ökad tillväxttakt och längre växtsäsong. Generellt visar scenarierna på fuktigare markförhållanden under stora delar av vintersäsongen särskilt i de norra delarna av landet. Under sommarsäsongen råder omvända förhållanden med många områden där det snarare kan väntas bli torrare i markerna. Ett varmare klimat innebär också en kortare snösäsong samt en tidigare och svagare vårflod.⁹

Stigande temperaturer och ändrade nederbördsmonster skapar störningar i ekosystemen och ändrar förutsättningarna för arter knutna till dessa.

Värmegynnade arter expanderar medan köldtåliga arter minskar, samtidigt som extremväder drabbar många arter.¹⁰ Flera våtmarksarter är känsliga för höga temperaturer och riskerar att försvinna från våtmarkerna i södra landsändan. Detta har man redan sett exempel på i Skåne. Arter som här är vanliga i intermediära och fattiga kärr har minskat.¹¹ För att motverka klimatförändringarnas negativa effekter på dessa arter har det visat sig vara betydelsefullt att man gör åtgärder för att gynna hotade arter, till exempel länsstyrelsernas arbete med åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper, vilket har bidragit till att hålla kvar artstocken i

---

⁷ Naturvårdsverket, 2024. *National Inventory Report Sweden 2024: Greenhouse Gas Emission Inventories 1990–2022*. Stockholm: Naturvårdsverket. Inlämnad till FN:s klimatkonvention (UNFCCC).

⁸ Naturvårdsverket 2025. Rapport 7179. Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige. En kunskapssammanställning med sårbarhetsanalys och förslag på indikatorer.

⁹ Naturvårdsverket 2025. Rapport 7179. Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige. En kunskapssammanställning med sårbarhetsanalys och förslag på indikatorer.

¹⁰ Naturvårdsverket 2025. Rapport 7179. Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige. En kunskapssammanställning med sårbarhetsanalys och förslag på indikatorer.

¹¹ Tyler T, Herbertsson L, Olsson PA, et al. Climate warming and land-use changes drive broad-scale floristic changes in Southern Sweden. *Glob Change Biol*. 2018; 24: 2607–2621. <https://doi.org/10.1111/gcb.14031>

rikkärr och gjort populationerna större och mer motståndskraftiga mot klimatförändringen¹².

En ökad temperatur gör att nedbrytningen av torv går snabbare och tillgängligheten av inbundet kväve kan öka. Detta leder i sin tur till att mer högvuxna växter ökar sin tillväxt och utbredning på bekostnad av småvuxna arter anpassade till näringsfattiga förhållanden.¹³ Näringsanrikning är också ett känt problem när man exempelvis ska restaurera rikkärr (den atrikaste myrtypen). Denna näringsanrikning kan också vara en effekt av ett varmare och torrare klimat då torven blir mer syresatt och bryts ner snabbare.¹⁴

Normalt har de stora älvarna haft en tydlig vårflod, men med klimatförändringen blir vårfloden inte lika stor och den viktiga störningen som den angränsande våtmarksbiotopen svämängar är beroende av minskar eller uteblir. När långa regnperioder, framför allt under hösten, orsakar senare översvämningar påverkar detta strändernas arter på ett helt annat sätt, exempelvis i förhållande till fåglars häckningsmiljöer och häckningsperioder.¹⁵

Värst drabbade av klimatförändringarna är de nordliga palsmyrarna. Klimatförändringarna med stigande temperaturer tinar permafrosten i palsar (kullar av frusen torv) och leder till nedbrytning av torven som då avger koldioxid. Nedsmältning av palsarnas permafrostkärnor ger både en minskad areal och volym pals. Palsarnas mosaikartade miljö är värdefull då många mikrohabitat skapas och tätheten av olika livsmiljöer och arter är därmed hög. Av allt att döma kommer denna nedsmältning att fortsätta och accentueras allt eftersom klimatförändringen fortgår framöver. Situationen förvärras av att palsmyrarna inte i nämnvärd omfattning kan expandera norrut eller uppåt (på fjällslutningarna) som en reaktion på ett varmare klimat. Det beror på att här till stor del saknas myrur med förutsättningar för palsbildning.¹⁶

För salta strandängar kan havsnivåhöjningar bli ett kommande problem. Eftersom habitatet är en dynamisk miljö i sig och är beroende av påverkan från havsvatten, finns möjligheten att artsamhället som utgör habitatet kan vandra inåt land tillsammans med strandlinjen om rätt förutsättningar finns, exempelvis intilliggande gräsmark (helst öppen) och åkermark, gärna med lera eller finkornigt moränmaterial i botten¹⁷. Man kan behöva planera redan nu för att förbereda och kunna ta intilliggande marker i anspråk i syfte att skapa förutsättningar för en sådan framtida expansion.

---

¹² Naturvårdsverket 2025. Rapport 7179. Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige. En kunskapssammanställning med sårbarhetsanalys och förslag på indikatorer.

¹³ Gunnarsson, U., Malmer, N. & Rydin, H. 2002. Dynamics or constancy on Sphagnum dominated mire ecosystems: – a 40 year study. *Ecography* 25: 685-704.

¹⁴ Naturvårdsverket 2025. Rapport 7179. Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige. En kunskapssammanställning med sårbarhetsanalys och förslag på indikatorer.

¹⁵ Naturvårdsverket 2025. Rapport 7179. Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige. En kunskapssammanställning med sårbarhetsanalys och förslag på indikatorer.

¹⁶ Naturvårdsverket 2023. Palsmyrar – en populärvetenskaplig beskrivning. Rapport 7113.

¹⁷ Havsstrandängar och klimatförändringar. Hot och åtgärder. Länsstyrelsen Västra Götalands län. Rapport 2014:69

Invasiva främmande arter som lever i våtmarker och grunda vatten, så som gul skunkkalla, sidenört och smal vattenpest kommer att få en större betydelse vid ett förändrat klimat och redan idag satsar samhället stora resurser på att bekämpa dem¹⁸.

Chytridiomykos är en smittsam infektionssjukdom som drabbar groddjur orsakade av vattenlevande mikrosvampar. Fortfarande är mycket om sjukdomen okänt, men klimatförändringen är en viktig faktor som tillsammans med människans handel och utplantering av groddjur har skyndat på spridningen av svampsjukdomen över hela världen och även i Sverige¹⁹.

Vitmossor, som är myrens viktigaste torvbildare har i experimentella studier setts missgynnas av varma och torra perioder, men det finns också arter som gynnas av de nya förhållandena som exempelvis halvgräset vitag²⁰. Vitag gynnas av längre och varmare växtsäsonger och har gynnats av det nu rådande klimatet. Det i sin tur kopplas till en minskning av tuvull²¹. Vitmossorna kan å andra sidan också gynnas av att växtsäsongen förlängs²². Klimatförändringarna kan riskera att driva på myrarnas trädttillväxt. Klimatet kan påverka trädvolymen på myrar genom att göra myrarna torrare under vissa år, vilket gynnar träden. En sänkt grundvattennivå och ett varmare klimat kan dessutom göra att näringen frigörs lättare från torven som då blir tillgänglig för växtligheten. Men ett blötare klimat kan i stället ha en negativ effekt på trädttillväxten och kan öka trädens mortalitet²³, speciellt under längre perioder med hög grundvattennivå. Det är därför svårt att förutsäga hur klimatförändringarna kommer att påverka träden på myrarna. Generellt har förutsättningarna varit gynnsamma^{24,25}. Om träd har börjat etablera sig på myrar, till exempel i kanten av öppna myrar, kan träden i ett senare skede påverka vegetationen och göra det möjligt för ytterligare trädttillväxt²⁶.

Våtmarkerna påverkas inte bara av ett förändrat klimat, de är också viktiga ekosystem för att mildra effekterna av klimatförändringarna, och för att minska nettoutsläppen av koldioxid vid återvätning av torvmark. Våtmarkerna påverkar den globala balansen av växthusgaser genom att binda kol från atmosfären och genom att de vid nedbrytning kan släppa ut växthusgaser (koldioxid, metan och

---

¹⁸ Naturvårdsverket 2025. Rapport 7179. Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige. En kunskapssammanställning med sårbarhetsanalys och förslag på indikatorer.

¹⁹ Naturvårdsverket 2025. Rapport 7179. Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige. En kunskapssammanställning med sårbarhetsanalys och förslag på indikatorer.

²⁰ Ökad trädttäckning på svenska myrar. Urban Gunnarsson och Per Nilsson, SLU Artdatabanken 2024

²¹ Naturvårdsverket 2025. Rapport 7179. Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige. En kunskapssammanställning med sårbarhetsanalys och förslag på indikatorer.

²² Naturvårdsverket 2025. Rapport 7179. Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige. En kunskapssammanställning med sårbarhetsanalys och förslag på indikatorer.

²³ Gunnarsson, U. & Flodin, L.-Å. 2007. Vegetation shifts towards wetter site conditions on oceanic ombrotrophic bogs in south-west Sweden. *Journal of Vegetation Science* 18: 595-604.

²⁴ Ökad trädttäckning på svenska myrar. Urban Gunnarsson och Per Nilsson, SLU Artdatabanken 2024

²⁵ Naturvårdsverket 2025. Rapport 7179. Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige. En kunskapssammanställning med sårbarhetsanalys och förslag på indikatorer.

²⁶ Ökad trädttäckning på svenska myrar. Urban Gunnarsson och Per Nilsson, SLU Artdatabanken 2024

lustgas). Våtmarkerna bidrar också till klimatanpassning genom att buffra vatten vid höga vattenflöden och lagra vatten vid torrperioder och förhindra spridning av bränder. De ökar också grundvattenbildningen. Klimatförändringarna riskerar att leda till en ökad nedbrytning av torv vilket i sin tur leder till ökade utsläpp av koldioxid som bidrar till växthuseffekten.

1.1.2. Våtmarkstypernas utbredning

Det finns cirka 9,3 miljoner hektar våtmarker i Sverige²⁷. Omkring 5,2 miljoner hektar av dem utgörs av myr, av dem är 3,7 miljoner hektar öppna, medan resten är mer eller mindre trädklädda. Sumpskogar utgör huvuddelen av återstående våtmarker²⁸. Omkring en fjärdedel av landets ursprungliga våtmarksareal bedöms ha försvunnit genom dikning och uppodling, framför allt inom skogs- och jordbruket²⁹. Störst andel våtmark har försvunnit i slättlandskapen i södra Sverige. I Skåne och Mälardalen finns omkring en tiondel av den ursprungliga våtmarksarealen kvar³⁰. De stora oexploaterade myrområdena som finns i norra Sverige hör till Europas minst påverkade ekosystem, undantaget är palsmyrarna som påverkas starkt av de pågående klimatförändringarna.

Trots att stora arealer våtmarker försvunnit är det för de flesta våta livsmiljötyperna inte bristen på areal som är det stora bekymret utan bristen på strukturer och funktioner i de kvarvarande våtmarkerna. För vissa av de våta livsmiljötyperna behöver dock en viss återetablering ske för att växter och djur ska kunna sprida sig mellan olika populationer. I det förslag till nationell plan för naturrestaurering som myndigheterna tagit fram³¹ finns förslag på återetablering för olika våta livsmiljötyper, med målet att uppfylla kraven i EU:s naturrestaureringsförordning. Rikkärr, palsmyrar samt källor och källkärr har störst behov av areal för återetablering. På grund av klimatförändringen är det svårt att helt förhindra fortsatt försämring av palsmyrar och det bedöms inte heller möjligt att återetablera livsmiljötypen. Förutom mossar och myrar bedöms återetablering även vara nödvändig på andra våta marker såsom salta strandängar, strandängar vid Östersjön, dynvåtmarker, fukthedar, fuktängar och svämängar.³²

I analyser av genetisk variation som SLU Artdatabanken genomfört genom att använda data från den svenska rödlistan 2025 tyder resultaten på att våtmarker har något sämre konnektivitet än andra livsmiljöer, i förhållande till spridningsförmågan hos de arter som lever där, och därför har en högre proportion arter som inte bibehåller sitt utbredningsområde och/eller sina populationer. Då

---

²⁷ Löfroth, M. 1991. Våtmarkerna och deras betydelse. Naturvårdsverket.

²⁸ Naturvårdsverket 2012, Biologisk mångfald i Sverige, Monitor 22.

²⁹ Naturvårdsverket 2012, Redovisning av uppdrag att utarbeta en landskapsanalys och analysera relevanta styrmedel för att utveckla den gröna infrastrukturen (M2012/722/Nni), NV-03013-12.

³⁰ Naturvårdsverket 2017. Kunskapsunderlag om våtmarkers ekologiska och vattenhushållande funktion (M2017/0954/NM), NV-05712-17.

³¹ [Förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur](#) (naturvardsverket.se)

³² Naturvårdsverket, 2025. *Bilaga 6.6 Konsekvensutredning: Åtgärder för våtmarker*. Bilaga till *Förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur*.

det rör sig om en liten grupp med få arter bör man tolka resultatet med försiktighet³³. Se vidare avsnitt 1.1.4 om grön infrastruktur.

Palsmyrar har en särskild tyngd i det svenska naturvårdsarbetet genom EU:s art- och habitatdirektiv där livsmiljötyper, som ska bevaras inom unionen, pekas ut. Vissa av dem, bland annat palsmyrar, utgör så kallade prioriterade naturtyper. Dessa har bedömts utgöra de mest hotade naturtyperna inom EU och medlemsländerna ska ägna dem särskild uppmärksamhet. Palsmyrar förekommer i Sverige huvudsakligen i den norra hälften av Norrbottens län och minskar i både utbredning och volym. Palsar är upphöjningar i myrmark med torv i ytan vilka innehåller perenn tjäle och har bildats genom tjällyftning. Palsar kan vara upp till sju meter höga. Palsar har tidigare tenderat att genomgå ett cykliskt utvecklingsförlopp. Dessa bildas i en myr, tillväxer, uppnår ett mognadsstadium och börjar så småningom brytas ner. Nedbrytningen resulterar i en öppen vattensamling som efter hand växer igen. Därvid kan den ursprungliga myren återskapas så att förutsättningar för palsbildning ånyo inträder. Detta förlopp har i dag till största delen upphört och ersatts av en ensidig nedbrytning.³⁴ Som företeelser i marginalen av permafrostens utbredning är palsar mycket känsliga för klimatförändringarna. Rapportering från palsmyrövervakningen visar att nedbrytning sker, nybildning har minskat/upphört och att både areal och volym har minskat^{35,36}. Palsarna i Sveriges sydligaste välutbildade palsmyr – i Låjvávággie i Vindelfjällen – har helt brutits ned under det senaste halvsekel. Situationen förvärras av att palsmyrarna inte i nämnvärd omfattning kan expandera norrut eller uppåt (på fjällsluttningarna) som en reaktion på ett varmare klimat. Det beror på att här till stor del saknas myrar med förutsättningar för palsbildning. Palsmyrarna behöver skyddas där de finns idag. I dag är cirka 50 procent av palsmyrarna inom skyddade områden³⁷. Även om palsarna försvinner från områden där de finns idag så finns på så sätt förutsättningarna kvar för palsbildning i framtiden om det blir kallare. Enligt en studie av palsar³⁸ i Vissatvuopmi krävs en årsmedeltemperatur av högst -4° C för att palsar på sikt ska bevaras. För Vissatvuopmi har man också beräknat att halva den nuvarande palsarealen kan vara borta vid slutet av innevarande sekel om nedbrytningen fortsätter med samma hastighet som under de två senaste decennierna. Framtiden för palsarna på palsmyrarna beror således främst på hur vi hanterar klimatförändringarna framöver. Övrigt som kan påverka palsmyrarna negativt är exploatering för gruvbrytning, vindkraft eller vattenkraft, bebyggelse med mera.

---

³³ Genetiska Indikatorer baserade på data från Röddlistan. SLU Artdatabanken, Henrik Thurfjell. Rapport SLU ID: SLU.dha.2026.5.2-206

³⁴ [Naturvårdsverket 2023. Palsmyrar – en populärvetenskaplig beskrivning, Rapport 7113.](#)

³⁵ Länsstyrelsen i Norrbottens län, 2015. Mannavuoma – Inledande dokumentation inom övervakningsprogram för Sveriges palsmyrar. Rapport 21/2015.

³⁶ Länsstyrelsen i Norrbottens län, 2017. Sirččám – Inledande dokumentation inom övervakningsprogram för Sveriges palsmyrar. Rapport 6/2017.

³⁷ Källa: Naturvårdsverket, underlag till rapportering enligt Art- och habitatdirektivet

³⁸ [Naturvårdsverket 2023. Palsmyrar – en populärvetenskaplig beskrivning, Rapport 7113.](#)

1.1.3. Ekosystemtjänster

De senaste årens satsningar på anläggning och restaurering av våtmarker har haft betydelse för den biologiska mångfalden och för att minska växthusgasutsläpp. Biologisk mångfald är en viktig grundförutsättning för att leverans av ekosystemtjänster från våtmarker ska fungera. Våtmarker med sin variation av livsmiljöer utgör en viktig barnkammare för ett flertal växter och djur. Anläggning och restaurering av våtmarker har också bidragit till att återställa andra viktiga ekosystemtjänster såsom naturliga brandhinder i skogsmark, näringsretention, ökad grundvattenbildning och som översvämningsskydd. Framför allt våtmarkernas reglerande funktioner såsom vattenreglering, för att förhindra torka och översvämning, samt kolbindning är betydelsefulla i ett förändrat klimat.

Om man summerar effekterna av all torvmark som återvåtts sedan 2021 fram till december 2025 så blir den ackumulerade utsläppsminskningen i slutet av 2030 uppskattningsvis 0,25 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Givet att medelstilledningen och arbetet med återvätning fortsätter kommer klimatnyttan att bli större.³⁹

Dikade våtmarker på torvmark såsom mosse, kärr eller blandmyr läcker däremot stora mängder växthusgaser. I Sverige rapporteras ett årligt utsläpp på cirka 11 miljoner ton koldioxidekvivalenter från dränerad torvmark⁴⁰. Detta överstiger de årliga utsläppen från personbilstrafiken och motsvarar cirka 20 procent av de totala territoriella utsläppen i Sverige. Klimatförändringarna kan dessutom påverka torvmarkernas kolbalans och bidra till ökade utsläpp av växthusgaser från torvmarker⁴¹.

De för klimatförändringarna känsliga palsmyrarna har ett stort värde som leverantörer av ekosystemtjänster. Palsmyrar skiljer sig från övriga myrar genom palsförekomsten som påtagligt ökar naturvärdet genom att skapa såväl öar med mer torrmarkspräglad vegetation som öppna vattensamlingar. Särskilt värdet för fågellivet kan vara stort, främst som häcknings- och rastlokal för våtmarksfåglar. Palsmyrar har också ofta stora värden för det rörliga friluftslivet. De kan även ha stora förekomster av hjortron. Palsmyrarna bildar sammantaget stora arealer våtmark och bidrar på många håll påtagligt till sådana markers typiska ekosystemtjänster som reglering och utjämning av vattenflöden samt bindning och lagring av kolföreningar i torv. För palsarnas del tillkommer den kolinlagring som sker i permafrosten. När denna tinar sker dock nedbrytning av det biologiska materialet varvid växthusgaser frigörs, bland annat metan som har cirka 27 gånger starkare växthuseffekt än koldioxid (GWP100). Sådan effekt av tinande palsar har

---

³⁹ Källa: Naturvårdsverket, beräkning 2026.

⁴⁰ Naturvårdsverket, 2024. *National Inventory Report Sweden 2024: Greenhouse Gas Emission Inventories 1990–2022*. Stockholm: Naturvårdsverket. Inlämnad till FN:s klimatkonvention (UNFCCC).

⁴¹ IPCC, 2019. *Climate Change and Land: An IPCC Special Report on Climate Change, Desertification, Land Degradation, Sustainable Land Management, Food Security, and Greenhouse Gas Fluxes in Terrestrial Ecosystems*.

konstaterats genom långvariga mätningar i en palsmyr i Stordalen, Norrbottens län.⁴²

Naturbetesmarker har en positiv inverkan på flera ekosystemtjänster, och även rennärningen är en viktig faktor för våtmarker i detta sammanhang⁴³.

1.1.4. Återskapade våtmarker och arters spridningsmöjligheter

Mellan 2010 och 2025 restaurerades cirka 21 400 hektar våtmarker hydrologiskt i Sverige (torvmarker och våtmarker på mineraljord). Drygt 40 procent av denna areal, cirka 8 700 hektar, restaurerades under åren 2022 till 2025.⁴⁴ Utöver detta har vegetationsrestaurering skett på minst 4000 hektar under åren 2022 till 2025⁴⁵.

Grön infrastruktur

SLU Artdatabanken har genomfört analyser över genetisk variation. Data från den svenska rödlistan 2025 användes för att tillämpa två indikatorer för genetisk mångfald som ingår i det globala ramverket för biologisk mångfald inom Konventionen om biologisk mångfald (CBD). Metoden applicerades på ett brett spektrum av taxonomiska grupper, och mer detaljerade studier i våtmarker av däggdjur, grod- och kräldjur, fåglar och mossor (grupper som är relativt komplett bedömda) genomfördes. Resultaten tyder på att våtmarker har något sämre konnektivitet än andra livsmiljöer, i förhållande till spridningsförmågan hos de arter som lever där, och därför har en högre proportion arter som inte bibehåller sitt utbredningsområde och/eller sina populationer. Då det rör sig om en liten grupp med få arter bör man tolka resultaten med försiktighet.⁴⁶

På partsmötet för våtmarkskonventionen 2025 antogs en ny resolution om bevarande och restaurering av flyttfågelstråk för våtmarksfåglar⁴⁷. Detta innebär att restaurering av våtmarker bör beakta i vilken mån åtgärder behövs längs våra flyttfågelstråk. Det gäller både områden som varit en del av stråken sedan lång tid, och hur den gröna infrastrukturen ska fungera framöver och hur stråken kan behöva utvecklas som följd av klimatförändringar eller annan negativ påverkan.

1.1.5. Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

Bevarandestatus för arter och livsmiljötyper

Den mest omfattande aktuella analysen av våtmarkernas tillstånd är den rapportering enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet som Sverige gjorde

---

⁴² Naturvårdsverket 2023. Palsmyrar – en populärvetenskaplig beskrivning. Rapport 7113.

⁴³ Regional årlig uppföljning 2025 av Myllrande våtmarker.

⁴⁴ Siffrorna är en sammanräkning av de två miljömålsindikatorerna [Hydrologisk restaurering av torvmarker - Sveriges miljömål](#) och [Anlagda eller hydrologiskt restaurerade våtmarker - Sveriges miljömål](#)

⁴⁵ Källa: Naturvårdsverket, bedömning 2026

⁴⁶ Genetiska Indikatorer baserade på data från Rödlistan. SLU Artdatabanken, Henrik Thurfjell. Rapport SLU ID: SLU.dha.2026.5.2-206

⁴⁷ [15th meeting of the Conference of the Contracting Parties | The Convention on Wetlands](#)

2025⁴⁸. Vid rapporteringen görs en bedömning av varje art och livsmiljötyp som omfattas av direktivet i varje biogeografisk region där den förekommer.

Bevarandestatus för våta livsmiljötyper

För hela Sverige är det bara cirka 20 procent av de våta livsmiljötyperna som bedöms ha gynnsam bevarandestatus (tabell 1). I artikel 17-rapporteringen redovisas som våtmarker alla livsmiljötyper som är listade under rubriken myrar i tabell 1 med undantag av alpina översilningskärr, som i artikel 17-rapporteringen redovisas under fjäll, och skogsbevuxen myr, som där redovisas under skog. I tabell 1 listar vi här även ett antal övriga våta marker som i artikel 17-rapporteringen redovisas under gräsmarker respektive skog. Det finns stora skillnader mellan alpin, boreal och kontinental region och mellan olika livsmiljötyper. I alpin region har majoriteten av livsmiljötyperna gynnsam bevarandestatus. För merparten av livsmiljötyperna i boreal och kontinental region bedöms bevarandestatusen som otillfredsställande eller dålig. För öppna mossar och kärr har de stora restaureringsinsatser som gjorts inom våtmarkssatsningen lett till att trenden för dessa nu bedöms som stabil i boreal region (tidigare negativ). Bevarandestatusen för kalktuffkällor har däremot försämrats och bedöms nu som dålig med en negativ trend. Miljöövervakning indikerar att en stor andel källor har försämrats eller försvunnit helt de senaste åren⁴⁹.

Trots åtgärder i form av restaureringar, hävd och skydd riskerar statusen att försämrats ytterligare för flera av livsmiljötyperna, framför allt på grund av pågående igenväxning. Klimatförändringarna med längre växtsäsong, högre temperaturer och på vissa platser torrare förhållanden leder till att problemet med igenväxning förväntas öka framöver. Klimatförändringarna är ett stort hot mot framför allt palsmyrarna då många palsar (kullar av permafrost) riskerar att tina och kollapsa.

---

⁴⁸ [Rapportering av status för arter och livsmiljötyper](https://naturvardsverket.se) (naturvardsverket.se)

⁴⁹ Naturvårdsverket 2025. Bilaga 6.6. Konsekvensutredning: Åtgärder för våtmarker. Bilaga till Förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur.

Tabell 1. Våtmarkstypernas bevarandestatus och trend enligt Sveriges rapportering till EU 2025 enligt art- och habitatdirektivet. Färgerna visar bevarandestatus som gynnsam (grön), otillräcklig (gul), dålig (röd) eller okänd (grå). Pilarna visar riktning på trenden som positiv (↑), negativ (↓) eller stabil (→). Saknas trendpilen är trenden okänd eller osäker.

	Kod	Livsmiljötyp	Alpin region	Boreal region	Kontinental region
Våta marker	1330	Salta strandängar		●	↓
	1630	Strandängar vid Östersjön		↓	↓
	4010	Fukthedar		↓	↓
	6410	Fuktängar	●	↓	↓
	6450	Svämängar	→	→	
	2190	Dynvåtmarker		↓	↓
	91E0	Svämlövskog	●	→	●
	9080	Lövsumpskog		→	●
	91F0	Svämadellövskog		●	●
Myrar	7240	Alpina översilningskärr	→		
	91D0	Skogsbevuxen myr	→	↑	→
	7110	Högmossar		↓	↓
	7120	Degenererade högmossar		→	→
	7130	Terrängtäckande mossar	→		
	7140	Öppna mossar och kärr	→	→	↓
	7160	Källor och källkärr	→	↓	↓
	7210	Agkärr		→	→
	7220	Kalktuffkällor		↓	↓
	7230	Rikkärr	→	↓	↓
	7310	Aapamysrar	→	→	
	7320	Palsmyrar	↓		

Övriga underlag som visar på tillstånd och förändringar i våtmarker

Genetisk variation

I analyser över genetisk variation finns det skillnader som tyder på att våtmarksberoende grod- och kräldjur förlorar populationer/ utbredningsområde i något högre utsträckning än andra grupper⁵⁰. Detta tyder på att våtmarker har något sämre konnektivitet än andra livsmiljöer, i förhållande till spridningsförmågan hos de arter som lever där, och därför har en högre proportion arter som inte bibehåller sitt utbredningsområde och/eller sina populationer. Se tidigare avsnitt 1.1.4 om grön infrastruktur.

Källor

Miljöövervakning indikerar att en stor andel källmiljöer är påverkade. För att förbättra tillståndet för källor och hejda ytterligare försämring krävs framför allt

⁵⁰ Genetiska Indikatorer baserade på data från Rödlistan. SLU Artdatabanken, Henrik Thurffjell. Rapport SLU ID: SLU.dha.2026.5.2-206

en ökad hänsyn till källor och källkärr från bland annat skogsbruket. Källor i skogslandskapet riskerar att skadas på grund av oaktsamma skogsbruksmetoder och avverkning utan korrekt skyddszon.⁵¹ I och kring källor finns arter som är rödlistade för att de är sällsynt förekommande, till exempel kustgullpudra, polargullpudra och nattsländorna *Crunoecia irrorata* och *Beraea maura*, men också arter som har minskat för att deras livsmiljö är påverkad, till exempel gullpudra, skirmossa och lamellsnäcka.

Påverkan från terrängkörning

Länsstyrelserna uppger att skador på våtmarker orsakade av skogsmaskiner och fyrhjulingar är vanliga i flera län, särskilt i de nordligare länen⁵². Fuktiga och våta marker, där hjul och band sjunker ner djupt och skadar vegetationen, är extra känsliga för skador. Återhämtningsförmågan skiljer sig åt mellan olika vegetationstyper. I fjällen är återhämtningsförmågan sämre på grund av kort växtsäsong.⁵³

Torvutvinning

Indikatorn *Torvutvinningens omfattning*⁵⁴ redovisar hur många miljoner kubikmeter torv som utvinns. Indikatorn visar trycket från torvutvinning och indirekt mängden lagrat kol som frigörs genom utvinningen och som på så sätt minskar effekten av ekosystemtjänsten kollagring. Indikatorns utveckling 1980–2024 redovisas i figur 2. Det löpande femårsmedelvärdet av den totala torvutvinningen har haft en nedåtgående trend sedan 2014. Under senare år har utvinning av energitorv minskat och under 2020-talet har den sjunkit kraftigt. Sedan 2015 utvinns mer odlingstorv än energitorv. Under 2024 utvanns totalt 2 158 000 kubikmeter, varav 172 000 kubikmeter energitorv och 1 986 000 kubikmeter odlingstorv. Detta är lägre än året innan för energitorv (2023 utvanns 252 000 kubikmeter energitorv), men högre för odlingstorv (2023 utvanns 1 809 000 kubikmeter odlingstorv). Totalt har också utvinningen ökat något från 2 016 000 kubikmeter 2023 till 2 545 000 kubikmeter 2025⁵⁵.

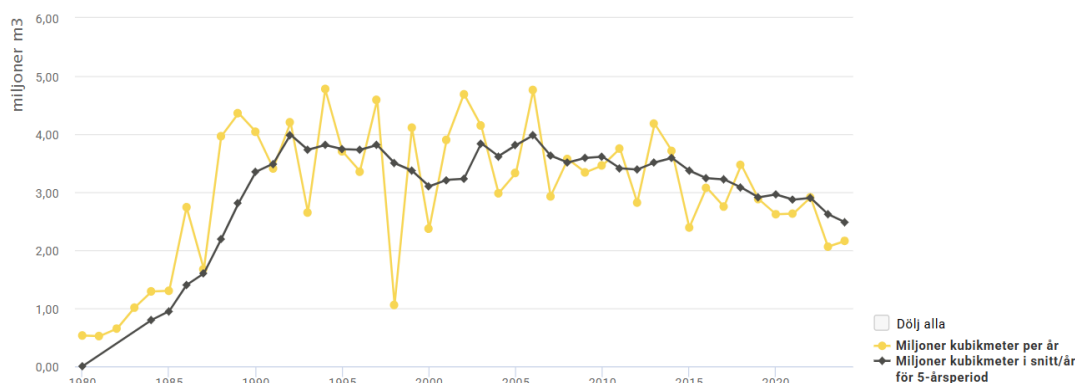
⁵¹ Naturvårdsverket 2025. Bilaga 6.6. Konsekvensutredning: Åtgärder för våtmarker. Bilaga till Förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur.

⁵² Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025

⁵³ Naturvårdsverket 2022. Storslagen fjällmiljö, Fördjupad utvärdering av miljömålen 2023, Rapport 7073.

⁵⁴ *Torvutvinningens omfattning - Sveriges miljömål* (sverigemiljomal.se)

⁵⁵ [Statistikdatabasen.scb.se](https://statistikdatabasen.scb.se)

Figur 2. Årlig torvutvinning i Sverige 1980–2024.

Figuren visar den årliga torvutvinningen i Sverige 1980–2024. Volymen visas även som glidande medelvärde för femårsperioder för att undvika att år med dåligt väder slår igenom som trend.

Källa: SCB

Exploatering

Våtmarker försvinner också i samband med exploatering, genom framför allt byggnation av vägar och järnvägar. Enligt SCB:s statistik omfattade direkt och indirekt exploatering år 2024 cirka 80 000 hektar våtmark och 122 000 hektar torvmark. Statistiken visar att den exploaterade arealen har ökat kontinuerligt under perioden 2020–2024 och att ökningstakten har tilltagit något över perioden. Förutom den direkta arealen våtmark som tas i anspråk vid exploatering påverkas även omkringliggande våtmarker indirekt. Diken avvattnar omkringliggande mark och påverkar dess naturliga vattentillstånd (hydrologi). Enligt statistik för år 2024 från SCB beräknas omkring 580 hektar våtmark och omkring 900 hektar torv ha påverkats hydrologiskt genom indirekt påverkan mellan år 2023 och 2024 av nya byggnader, vägar och järnvägar. Siffrorna för våtmark och torvmark kan inte summeras eftersom arealerna delvis överlappar varandra.⁵⁶

I många län visar statistik från SCB att den indirekta påverkan från exploateringar av torvmarker i samband med infrastruktur- och byggnationsprojekt arealmässigt kan motsvara den återvätning som gjorts de senaste åren⁵⁷.

Dikesrensning

Dikesrensning på våtmark och torvmark i syfte att öka skogsproduktion är en åtgärd som kan ha negativa konsekvenser på biologisk mångfald och kollagret. Metria tar på uppdrag av Naturvårdsverket fram analyser av hur stor del av dikesrensningarna enligt Skogsstyrelsens öppna data om samråd som ligger inom våtmark och torv. Första analysen genomfördes i november 2024. Från och med 2025 har analysen utökats till att även innefatta samråd som gäller vägar. Analysen visar att det totalt har skett dikesrensning under de senaste fyra

⁵⁶ Källa: SCB, statistikdatabasen

⁵⁷ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025

åren som påverkat ungefär 2 900 hektar torvmark, framför allt produktiv skogsmark på torv. Resultaten bör tolkas med viss försiktighet och ses som en indikation på den möjliga omfattningen av genomförda åtgärder, snarare än som ett mått på faktisk påverkan.⁵⁸

1.1.6. Hotade arter och återställda livsmiljöer

Den svenska rödlistan är en lista över arter och deras hotstatus i Sverige och baseras på en bedömning av enskilda arters risk att dö ut i landet. Många rödlistade arter är knutna till våtmarker, särskilt till stränder och rikkärr⁵⁹. I 2025 års rödlista⁶⁰ finns 690 arter för vilka våtmarker, särskilt stränder och rikkärr, är viktiga livsmiljöer. De flesta våtmarksarter påverkas negativt av förändrad hydrologi till följd av dikning, vattenreglering och avverkningar. Framför allt i södra Sverige är igenväxning av öppna våtmarker och myrar betydande⁶¹. Igenväxningen orsakas av storskalig dränering i kombination med ett torrare klimat och förlängd växtsäsong, minskad betes- eller slätterhävning och ett fortsatt högt men avtagande atmosfäriskt nedfall av kväve.

Vidsträckta, öppna myrar är viktiga för många fågelarter, och förbuskning gör att till exempel storspov och brushane har minskat kraftigt. Arter som till exempel orre, ljungpipare och grönbena har minskat dramatiskt i södra Sverige. Stränder hyser många rödlistade arter, trots att de utgör en liten andel av våtmarksarealen⁶². Dessa arter missgynnas av att stränder växer igen, till följd av vattenstandsreglering, upphörd hävd eller övergödning. Stränder med blottat substrat är hemvist för till exempel ävjepilört, strandjordtunga, älvstrandlöpore och silverlöpore. Vid stränder i jordbrukslandskapet ersätts artrika låga starrsamhällen av tätare och högre vegetation, vilken missgynnar både marklevande och värdväxtberoende insekter.

En positiv förändring i 2025 års rödlista är att långbensgrodan inte längre klassas som hotad, vilket bedöms vara ett resultat av genomförda naturvårdsinsatser.

Rödlisteindex

Rödlisteindex speglar den hastighet med vilken arter beräknas dö ut och hur utdöendetakten förändras över tid. Grod- och kräldjur har gradvis fått ett förbättrat index sedan 2000⁶³. Detta beror till största delen på lyckade naturvårdsinsatser.

1.1.7. Främmande arter och genotyper

Invasiva främmande arter utgör ett hot mot biologisk mångfald i svenska våtmarker eftersom arterna kan konkurrera ut inhemska växter och djur och

---

⁵⁸ Källa: Naturvårdsverket, beräkning 2026.

⁵⁹ [Rödlistade arter i Sverige 2025 - Swedish University of Agricultural Sciences \(slu.se\)](https://www.slu.se/aktuellt/nyheter/2025/01/2025-ars-rodlista/)

⁶⁰ [Rödlistade arter i Sverige 2025 - Swedish University of Agricultural Sciences \(slu.se\)](https://www.slu.se/aktuellt/nyheter/2025/01/2025-ars-rodlista/)

⁶¹ Gunnarsson, U., & Nilsson, P. (2024). *Ökad trädäckning på svenska myrar*. SLU Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet. SLU Artdatabanken rapporterar Nr. 32

⁶² Bjelke, U., & Sundberg, S. (Eds.) (2014). *Sötvattensstränder som livsmiljö: rödlistade arter, biologisk mångfald och naturvård*. SLU Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet. Artdatabanken Rapporterar No. 15

⁶³ [Rödlistade arter - Sveriges miljömål \(sverigesmiljomal.se\)](https://www.slu.se/aktuellt/nyheter/2025/01/2025-ars-rodlista/)

förändra ekosystemens struktur och funktion. I och runt våtmarker är det framför allt växterna gul skunkkalla, jätteloka och jättebalsamin som är ett generellt problem i dagsläget. Strandkotula har en stor spridning bland annat i Västra Götaland och på Öland där den, främst på den norra delen av ön, dominerar stora ytor av strandängar. Strandkotulans spridning är en bidragande orsak till att trenderna för salta strandängar i kontinental region och för strandängar vid Östersjön bedöms vara negativa då den täcker stora ytor i vissa områden och snabbt sprids⁶⁴. Minken är etablerad i landet och utgör bland annat ett hot mot markhäckande sjöfåglar.

Klimatförändringarna leder till en längre växtsäsong och problemet med invasiva främmande arter riskerar att öka. Även ökade transporter och resande förväntas bidra till att problemen med invasiva främmande arter ökar i framtiden.

1.1.8. Genetiskt modifierade organismer

Användningen av genetiskt modifierade organismer är hårt reglerad inom EU. Nuvarande lagstiftning tillåter inte avsiktligt utsläppande av genetiskt modifierade organismer i miljön utan att omfattande riskbedömningar genomförts. Det förekommer för tillfället inte någon kommersiell odling av genetiskt modifierade växter i Sverige.

Även inför fältförsök, såsom småskalig provodling och kontrollerade experiment måste riskbedömning göras inför godkännande av försöket. Verksamhet med fältförsök med genetiskt modifierade växter ligger på en ganska låg nivå i Sverige.

1.1.9. Bevarade natur- och kulturmiljövärden

För att bevara natur- och kulturmiljövärden i hävdgynnade våtmarker som mader, fuktängar och rikkärr behövs slåtter och bete. Länsstyrelserna påtalar att många myrar och rikkärr riskerar att växa igen på grund av upphörd eller bristfällig hävd i form av slåtter eller bete⁶⁵. Skötseln av dessa behöver generellt intensifieras för att bevara natur- och kulturvärdena på sikt. Miljöersättningsarna i Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken är helt avgörande för dessa marker för att förhindra igenväxning, bibehålla och utveckla naturvärden och stärka det biologiska kulturarvet.

Det har inte varit möjligt att söka ersättning för myrslåtter i norra Sverige under åren 2023, 2024 och 2025. Från och med 2026 är det dock möjligt att söka ersättning för slåtter av myrar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län via det nationella programmet för ersättning till restaurering och vissa skötselåtgärder i ängs- och betesmarker. Som jämförelse utfördes myrslåtter på 1 570 objekt om 8 740 hektar år 2021 inom miljöersättningen till betesmarker och slåtterängar innan stödet togs bort. Den största arealen

---

⁶⁴ [Gräsmarker](https://naturvardsverket.se) (naturvardsverket.se)

⁶⁵ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025

myrslåttermarker med tidigare ersättning finns i Norrbotten följt av Västerbotten. 18 procent av objekten och 13 procent av arealen finns i Natura 2000-områden.⁶⁶

På uppdrag av Naturvårdsverket har SLU Artdatabanken tagit fram en rapport som beskriver konsekvenserna av ändrat stöd till myrslåtter i norra Sverige. Rapporten sammanfattar omfattningen av historisk myrslåtter samt beskriver effekter av utebliven hävd, vilka kunskapsluckor som finns samt ger förslag på skötsel och prioriteringsgrunder riktad mot livsmiljötyp⁶⁷.

Länsstyrelsen i Norrbotten visar i en pilotstudie från 2023 att slåtter troligen haft en inverkan på den lokala artstocken i Pyöreänoja slåttermyr. Resultaten indikerade att traditionell slåtter hade en avsedd effekt som gynnade många, ofta sällsynta eller hotade, arter på Pyöreänoja slåttermyr.⁶⁸

Våtmarkernas kulturmiljöer utgörs av en komplex väv av olika epokers markanvändning med lämningar som sträcker sig från stenålderns bosättningar djupt ner i mossarnas lagerföljder, till de historiska dikningsföretag som gett upphov till det landskap vi känner i dag. Kulturmiljöerna omfattar dels den historiska hävden, markanvändningen och det biologiska kulturarv som hör samman med den, dels fornlämningar samt övriga kulturhistoriska lämningar. Riksantikvarieämbetets arbete med att förtydliga kulturmiljöperspektivet i handläggningen av ärenden rörande återvätning enligt miljöbalken⁶⁹ samt att ta fram underlag för bedömning av det dikade landskapets kulturmiljöer⁷⁰ syftar till att underlätta återvätning så att kulturmiljöer hanteras tidigt i processen, redan i valet av objekt för återvätning.

1.1.10. Friluftsliv och buller

Våtmarker bidrar i hög grad till människors naturupplevelser, återhämtning och välbefinnande. Många våtmarker erbjuder öppna landskap, hög biologisk mångfald och goda möjligheter att uppleva naturens variationer över året. Fågelskådning, vandring, jakt, fiske, naturfotografi samt bär- och svampplockning är exempel på friluftaktiviteter som är starkt knutna till våtmarker. De satsningar som görs på vandringsleder, utsiktstorn, guidningar, informationsmaterial och tillgänglighetsanpassning är viktiga för att öka kunskap och intresse för våtmarkernas värde, exempelvis i friluftslivssammanhang, och kan göra våtmarker mer tillgängliga för fler grupper i samhället. Sådana åtgärder bidrar till att öka allmänhetens kunskap om våtmarker och stärker förankringen för naturvårdsarbetet.

---

⁶⁶ Naturvårdsverket, 2022. Ett nationellt program för ersättning till restaurering och vissa skötselåtgärder i ängs- och betesmarker. Delredovisning av regeringsuppdrag M2022/00547: förslag till stödförordning och bedömning rörande statsstöd. NV-02879-22.

⁶⁷ Gunnarsson 2025. Myrslåtter i norra Sverige – konsekvenser av ändrat stöd och prioriteringar för bidrag. SLU ID: SLU.dha.2025.5.2-75

⁶⁸ Slåtter eller inte slåtter – en molekylär jämförelsestudie av insektsfaunan på Pyöreänoja slåttermyr. Märten Klinth och Dave Karlsson.

⁶⁹ Riksantikvarieämbetet 2025, Hantering av kulturmiljön vid återvätning enligt miljöbalken.

⁷⁰ Länsstyrelsen Jönköpings län, 2025. Bedömning av det dikade landskapets kulturmiljöer.

Länsstyrelserna påtalar att arbetet med anordningar för friluftsliv i våtmarksområden generellt har minskat efter att ordinarie LONA sattes på paus 2023⁷¹. Minskningen av förvaltningsmedel gör också att underhållet av leder har fått prioriterats ned i många län.

Bullernivån skiljer sig mycket åt mellan olika våtmarker: från de stora inlandsmyrarna, som är några av våra tystaste naturmiljöer, till fågelvåtmarker och strandängar i anslutning till större vägar som till exempel utmed E6 i Halland. Studier visar att trafikbuller har en negativ påverkan på både häckfågelfaunan och rekreationsvärdet^{72,73}. I vissa områden riskerar ökad vindkraftsutbyggnad och lågfrekvent buller från vindkraftverk⁷⁴ sänka upplevelse kvaliteten och även försvarets flygningar kan påverka tidigare bullerfria skogs- och våtmarksområden. Användningen av fyrhjulingar och snöskotrar skapar också problem med körskador, buller och avgaser i våtmarker.⁷⁵

1.2. Miljöarbete

Mellan 2010 och 2025 restaurerades cirka 21 400 hektar våtmarker i Sverige, både torvmarker och våtmarker på mineraljord. Drygt 40 procent av denna areal, motsvarande cirka 8 700 hektar, restaurerades under åren 2022 till 2025. Ökningen i åtgärdstakten visar att de senaste årens ekonomiska satsningar har bidragit till att restaureringsarbetet tagit fart. Satsningarna har också bidragit till uppbyggnad av kompetens hos myndigheter och externa aktörer. Den arealmässigt största andelen av restaureringsinsatserna genomfördes av länsstyrelserna inom skyddade områden och stod för cirka 70 procent av den restaurerade arealen under perioden 2022 till 2025. Skogsstyrelsens satsning på återvätning av tidigare dikade torvmarker svarade för cirka 7 procent, medan bidrag inom LONA våtmark, där kommuner kan genomföra åtgärder i samverkan med exempelvis markägare och ideella organisationer, stod för cirka 8 procent av den restaurerade arealen.⁷⁶

Satsningarna har varit möjliga tack vare en stabil och långsiktig finansiering. De stora insatser som har gjorts för våtmarker ledde 2022 till att trenden för *Myllrande våtmarker* gick från negativ till neutral⁷⁷. Sedan dess har finansiering av framför allt restaureringsinsatser fått en långsiktig ökning, vilket fortsätter öka åtgärdstakten i länen. Framför allt fortsätter takten av restaurering av torvmarker att öka⁷⁸. Om man summerar effekterna av all mark som återväts sedan 2021 fram till december 2025 så blir den ackumulerade utsläppsminskningen i slutet av

---

⁷¹ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025.

⁷² Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025.

⁷³ Trafikbuller i värdefulla naturmiljöer – metodbeskrivning, 2016:036, Arvid Bergsten m.fl.

⁷⁴ [Buller från vindkraft](https://naturvardsverket.se) (naturvardsverket.se)

⁷⁵ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025.

⁷⁶ Källa: Naturvårdsverket, sammanställning 2026

⁷⁷ [Rapport 7033 – Miljömålen – Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2022 – Med fokus på statliga insatser](#) – ISBN 978-91-620-7033-5

⁷⁸ [Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2026](#)

2030 uppskattningsvis 0,25 miljoner ton koldioxidekvivalenter⁷⁹. Samtidigt bidrar de också till klimatanpassning⁸⁰.

I det löpande miljöarbetet är det även viktigt att verka för stärkt hänsyn inom jord- och skogsbruket och verka för skötsel på markerna som möjliggör ett långsiktigt bevarande och förhindrar ett framtida ökat restaureringsbehov.

1.2.1. Begränsad hydrologisk påverkan – bevarande av våtmarkernas utbredning och ekosystemtjänster

Påverkan från äldre markavvattning, upphörd hävd och kvävenedfall ger ackumulerade effekter som bland annat orsakar vegetationsförändringar. När våtmarkernas strukturer och funktioner påverkas så påverkas även deras förmåga att leverera ekosystemtjänster. Återvätning och restaurering är viktiga åtgärder för att bevara våtmarkernas kvalitet så att de återigen kan leverera viktiga ekosystemtjänster. Under 2025 har de flesta genomförda våtmarksåtgärder (73 procent) som finansierats med statliga bidrag haft fokus på att gynna den biologiska mångfalden⁸¹. Därefter bidrog ungefär 17 procent med kolbindning⁸², fem procent av med vattenrening och fyra procent med vattenreglering, förbättrad vattenförsörjning eller skydd mot effekter av extremväder. En procent bidrog till ökad tillgänglighet, rekreation och naturupplevelse. I vissa fall bidrar ett våtmarksprojekt till att flera olika syften uppnås och att flera ekosystemtjänster stärks.⁸³

Vattenrening

Våtmarker kan rena vattnet innan det rinner ut i vattendragen och därmed förhindra övergödning⁸⁴. Våtmarkers effekt på vattenkvalitet spelar en viktig roll för att uppnå miljökvalitetsnormerna och därmed EU:s vattendirektiv. Det anläggs fortfarande ett flertal våtmarker per år för att förbättra vattenkvaliteten. SLU släppte under 2025 ett enkelt och lättillgängligt kartverktyg som visar våtmarkernas potential att rena näringsämnen för att minska övergödningen. Verktyget bygger på hur mycket vatten och näring som kommer in i våtmarken, som i sin tur beror på var den ligger i landskapet. Verktyget täcker hela Sverige.⁸⁵

Vattenreglering och grundvattenbildning

Inom det EU-finansierade interreg-projekt Blue Transition3 deltar Sverige med två försöksområden. I det ena, nära Halmstad, undersöks aktiviteter i avrinningsområdets påverkan på ytvattenkvalitet, främst avseende brunifiering. I ett tidigare utdikad område, nära Bolmen, återställs halva området till en våtmark, och halva lämnas kvar i befintligt skick. Påverkan på både ytvattenkvalitet och

---

⁷⁹ Källa: Naturvårdsverket, beräkning 2026.

⁸⁰ Naturvårdsverket, återrapporering av anslag 1:3 för 2025

⁸¹ Naturvårdsverket, återrapporering av anslag 1:3 för 2025

⁸² Naturvårdsverket, återrapporering av anslag 1:3 för 2025

⁸³ Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2026

⁸⁴ Våtmarker kan i vissa fall också bidra till ökat näringsläckage exempelvis om matjord inte grävts bort vid anläggandet av en våtmark.

⁸⁵ Efterfrågat verktyg från SLU gör våtmarksplanering enklare i hela landet | slu.se

grundvattennivåer/kvalitet undersöks i den restaurerade våtmarken och jämförs med den kvarvarande skogsmarken⁸⁶.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har fått fortsatt finansiering för grundvattenuppföljning⁸⁷.

Minskade nettoutsläpp

Torvmarker (som till exempel mossar och kärr) innehåller stora mängder lagrad kol. I Sverige rapporteras ett årligt utsläpp på cirka 11 miljoner ton koldioxidkvivalenter från dränerad torvmark. Detta överstiger de årliga utsläppen från personbilstrafiken och motsvarar cirka 20 procent av de totala territoriella utsläppen i Sverige.⁸⁸

Skogsstyrelsen har under 2025 fortsatt utvecklingen av arbetssätt och processer för att kunna genomföra fler återvätningar. Myndigheten har under 2025 reviderat sin ersättningsmodell vilket innebär att skogsägare i genomsnitt nu kommer att få 50 procent högre ersättning vid återvätning. Skogsstyrelsen har fortsatt att utveckla sina återvätningsteam och deras arbetssätt. Bland annat testar man nu ett arbetssätt där enskilda återvättningsplanerare får fördjupa sig i vissa arbetsmoment och inom det momentet fungera som expertstöd till sina teamkollegor. En nationell återvättningskonferens har även genomförts där erfarenheter och kunskap har kunnat delas, och utveckling av verksamheten diskuteras⁸⁹.

Naturvårdsverket startade upp ett pilotprojekt 2024 för att undersöka om återvätning av brukad jordbruksmark kan vara en kostnadseffektiv åtgärd för att minska nettoutsläppen av växthusgaser. Under 2025 har medverkande länsstyrelser fortsatt med detaljplanering och förberedelser för återvätning på ett antal utvalda platser i Skåne, Västra Götaland och Östergötland. Jordprover har tagits och utrustning för kontinuerlig mätning av grundvattennivåerna installerats för att följa upp effekterna. Värdering av aktuella marker genomfördes i slutet av året och erbjudande om att teckna avtal presenterades till berörda markägare.⁹⁰

1.2.2. Restaurering och återskapande av våtmarker

En långsiktig finansiering till våtmarker har möjliggjort den stabila ökning i arealen anlagda, återvätta och restaurerade våtmarker vi nu ser. Den har också möjliggjort en bredare myndighetssamverkan, satsningar på kompetens- och kunskapsuppbyggnad om var olika typer av våtmarker gör störst nytta, samt bättre informationshantering. De restaureringsinsatser som genomförs i våtmarker kan även bidra till ökade friluftsvärden. Återställda vattennivåer och öppnare våtmarkslandskap skapar bättre förutsättningar för fågelliv och naturupplevelser.

---

⁸⁶ [SE1: Preventing the brownification of water Blue Transition | Interreg North Sea](#) (interregnorthsea.eu)

⁸⁷ Naturvårdsverket, återslag 1:3 för 2025

⁸⁸ [Våtmarker och klimat](#) (naturvardsverket.se)

⁸⁹ Naturvårdsverket, återslag 1:3 för 2025

⁹⁰ Naturvårdsverket, återslag 1:3 för 2025

Restaureringar kan därmed ge positiva effekter både för biologisk mångfald och för människors möjligheter till naturbaserad rekreation.⁹¹

Statliga bidrag för skötsel, restaurering och anläggning kommer i huvudsak från Våtmarkssatsningen, Lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) samt Landsbygdsprogrammet (LBP)/Strategiska planen (SP)⁹². I våtmarkssatsningen ingår åtgärder i skyddade områden och ÅGP, LONA våtmark samt Skogsstyrelsens återvätning. Arbetet med att anlägga, återskapa och restaurera våtmarker har möjliggjorts genom en stabil och långsiktig finansiering. Satsningen på våtmarker stärker landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden och öka tillskottet till grundvattnet, men bidrar även till ökad biologisk mångfald.⁹³ Ett förstärkt fokus ligger på torvmarkernas roll i kolcykeln, där restaurering av dränerade torvmarker bidrar till en minskad klimatpåverkan. Skogsstyrelsens arbete med återvätning har som huvudsyfte att minska avgång av växthusgaser från våtmarksområden som utdikats för att brukas som skogs- eller jordbruksmark. Totalt har drygt 440 hektar dikespluggats under 2025 vilket är en stor ökning jämfört med 176 hektar föregående år.⁹⁴ Under 2025 har cirka 2 850 hektar våtmarker anlagts eller restaurerats hydrologiskt genom en permanent höjning av vattennivån. Av denna anlagda och hydrologiska restaurering skedde 2067 hektar på torvmark och 634 hektar på mineraljord. Utöver dessa har vegetationsrestaureringar skett på 2014 hektar, varav 977 hektar är bete eller slätter, vilket bidrar till livsmiljötypernas långsiktiga bevarande. En ökad våtmarksbudget har skapat ett större utrymme för finansiering av skötselåtgärder än tidigare och bidrar på så sätt till det långsiktiga arbetet med att uppnå gott tillstånd och säkra den långsiktigt. Tillsammans med bete och slätter har vegetationsrestaureringar ökat i omfattning med flera hundra hektar jämfört med 2024. Våtmarksåtgärder har utförts på totalt cirka 4 850 hektar under 2025, vilket är en tydlig ökning jämfört med 2024.

Inom den strategiska planen har det under 2023–2025 beviljats stöd för anläggning och restaurering på sammanlagt ungefär 64 miljoner kronor för 131 våtmarker med syfte att gynna biologisk mångfald. Utöver det har det beviljats ytterligare 32 våtmarker med syfte på näringsretention, med stöd på sammanlagt ungefär 18 miljoner kronor år 2025⁹⁵.

Hydrologiskt restaurerad torvmark

Dränerade torvmarker läcker stora mängder kol till atmosfären. Indikatorn *Hydrologiskt restaurerad torvmark* visar hur stora arealer som påverkas positivt av statligt finansierade hydrologiska restaureringar. Indikatorn visar hur ekosystemtjänsten ”kolinlagring” ökar till följd av restaurering. Cirka 2067 hektar dränerad/påverkad torvmark restaurerades under 2025 vilket är en ökning jämfört

---

⁹¹ Naturvårdsverket, återslaggning av anslag 1:3 för 2025

⁹² LBP ersattes av Strategiska planen 2023, men de våtmarksåtgärder som slutfördes under 2023 finansierades fortfarande med medel från LBP.

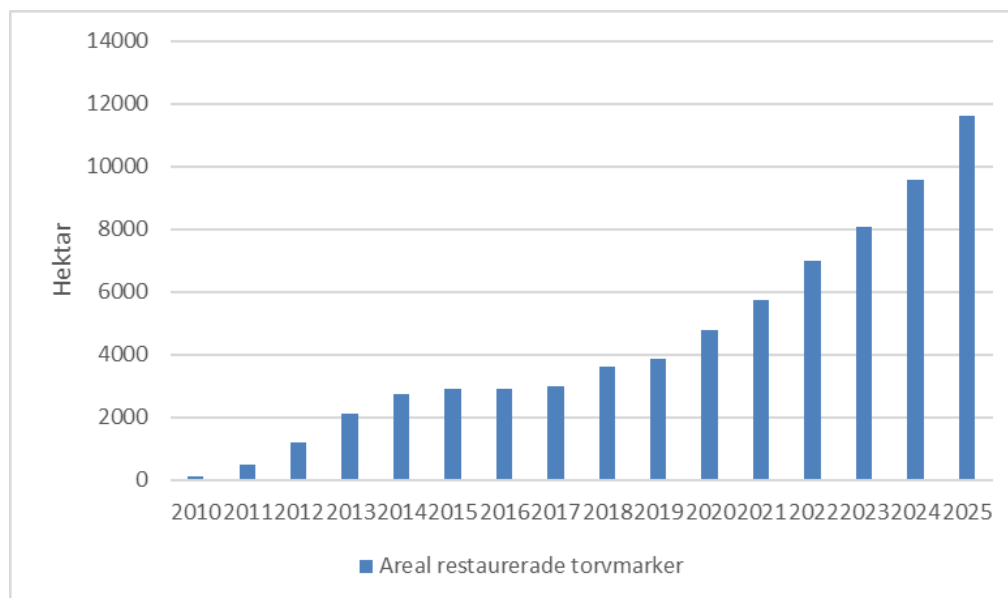
⁹³ Naturvårdsverket, återslaggning av anslag 1:3 för 2025

⁹⁴ Naturvårdsverket, återslaggning av anslag 1:3 för 2025

⁹⁵ Jordbruksverkets stöddatabas BLIS.

med 1504 hektar år 2024. Totalt för perioden 2010–2025 har cirka 11 630 hektar restaurerats (figur 3).

Figur 3. Hydrologisk restaurering av torvmarker 2010–2025

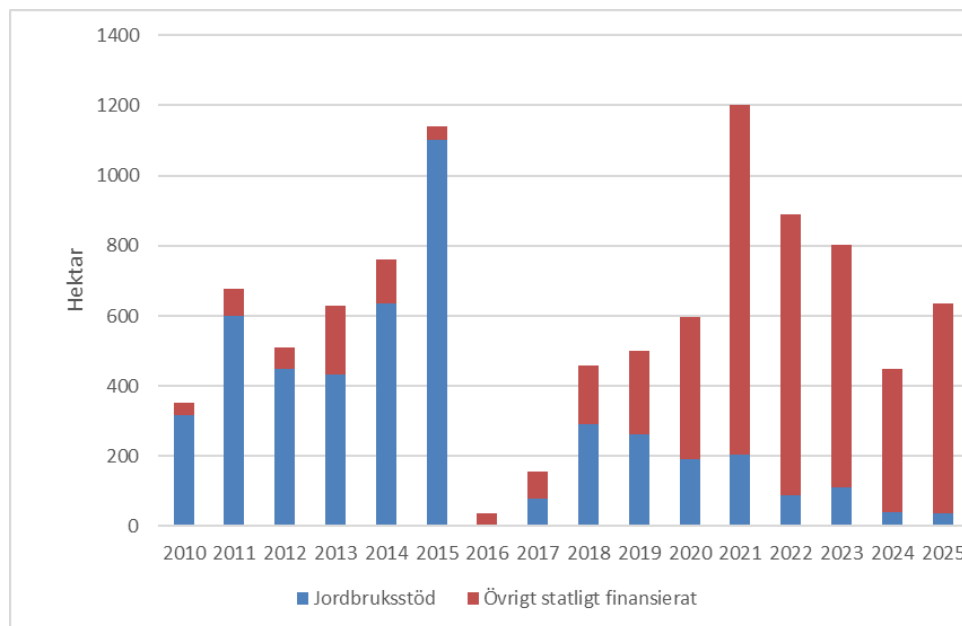
Figuren visar ackumulerad areal torvmark för perioden 2010–2025 som har restaurerats med statliga medel. Totalt har cirka 11 630 hektar restaurerats sedan 2010. Källa: Naturvårdsverket.

Anlagd eller hydrologisk restaurerad våtmark

Indikatorn anlagd eller hydrologiskt restaurerad våtmark (figur 4) visar anlagda och restaurerade våtmarker 2010–2025 som inte är belägna på torvmark. Åren 2010 till och med 2025 har det anlagts och restaurerats cirka 9 790 hektar, varav 4 833 hektar är anlagda med medel från Landsbygdsprogrammet (LBP)/Gemensamma jordbrukspolitiken (GJP).⁹⁶

⁹⁶ Anlagda eller hydrologiskt restaurerade våtmarker - Sveriges miljömål

Figur 4. Anlagda och restaurerade våtmarker 2010–2025 som *inte* är belägna på torvmark

Figuren visar areal anlagd eller restaurerad våtmark som *inte* är belägen på torvmark per år för perioden 2010–2025. Källa: Naturvårdsverket.

1.2.3. Hotade arter och arbete med åtgärdsprogram

Restaurering av våtmarker gynnar arter som bland annat kalkärsgrynsnäck, större agatsnäck, gulyxne som lever i rikkärr, brushane, rödspov och strandpipare som trivs på strandängar samt klockgroda, lövgroda och lökgroda som återfinns i anlagda dammar eller öppna vattensamlingar. Åtgärder som gynnar småvatten för groddjur är vanligast längst i söder, där våra mest hotade grodor och paddor finns. Flera av åtgärderna kommer att bidra till att bevara några av Sveriges mest hotade arter som är beroende av fungerande våtmarker⁹⁷.

Exempelvis genomförde alla länsstyrelser restaureringar eller nyanläggningar av våtmarker i skyddade områden under 2025. 20 länsstyrelser genomförde också våtmarksprojekt motiverade av åtgärdsprogram för hotade arter utanför skyddade områden (ÅGP). Cirka 3 150 hektar blev restaurerade under 2025 med medel från skyddade områden och ÅGP. Förutom hydrologisk restaurering ingår bland annat återskapande av naturtyper och borttagning av igenväxningsvegetation.

Åtgärderna bidrar till att nå målen om gynnsam bevarandestatus för arter och livsmiljöer. Exempelvis röjde länsstyrelsen i Värmland gran i svämlövskog inom flera naturreservat, samt på privatägd mark längs Klarälven med markägarnas medgivande. Arbetet är i linje med åtgärdsprogrammet för vitryggig hackspett och har finansierats av våtmarks-satsningen inom anslag 1:3.

⁹⁷ Naturvårdsverket, återrapportering av anslag 1:3 för 2025

1.2.4. Främmande arter och genotyper

Många viktiga insatser görs för att bekämpa invasiva främmande arter i våtmarker. I och runt våtmarker är det framför allt gul skunkkalla, jätteloka och jättebalsamin som är ett problem i dagsläget. Även strandkotula utgör ett problem. Denna har en stor spridning bland annat i Västra Götaland och på Öland där den dominerar stora ytor av strandängar.⁹⁸

Projektet Svenska Jägareförbundet – Invasiva Arter hanterar på uppdrag av Naturvårdsverket alla främmande landlevande ryggradsdjur listade som invasiva inom EU. Projektet hanterar mårhund, tvättbjörn, bisam, vattensköldpaddor, nilgås, sibirisk jordekorre, brun majna, stenmård, mink och alla eventuella nya invasiva arter som upptäcks i landet.⁹⁹ Förekomst av mårhund bedöms vara under kontroll och bisam fortsätter att minska. Minken är etablerad i landet och utgör bland annat ett hot mot markhäckande sjöfåglar. Insatser har bland annat också genomförts för att utrota stenmård. Våren 2024 upptäcktes en population av den främmande arten sjögroda i en vattendamm i Stockholms län. Insatser genomförs för att utrota dessa.

1.2.5. Bevarade natur- och kulturmiljövärden

Bevarande genom skydd och skötsel

De formella skyddsformer som används för skydd av våtmarker är framför allt naturreservat, Natura 2000-områden och nationalparker. Arealmässigt och antalsmässigt dominerar reservaten¹⁰⁰. Andra skyddsformer är biotopskyddsområden, naturvårdsavtal och ramsarområden. För att skyddet ska fungera krävs dessutom en bra skötselplan och att den genomförs. Skötselplanen behöver ta upp mål för områdets bevarandevärden, behov av restaureringsåtgärder för hydrologi och vegetation samt behov av återkommande hävd och förvaltning av anläggningar.

Myrskyddsplanen

I Myrskyddsplan för Sverige har Naturvårdsverket tillsammans med länsstyrelserna gjort ett urval av de våtmarker som bör prioriteras för skyddsåtgärder. Urvalet har utgått från landets myrregioner och är gjort så att hela den variation som finns gällande myrtyper, vegetationstyper samt flora och fauna så småningom ska finnas representerade i ett nätverk av skyddade områden. Totalt ingår ungefär 326 000 hektar våtmark i planen, vilket motsvarar fyra procent av landets våtmarksareal. Figur 5 visar indikatorn Genomförande av myrskyddsplanen¹⁰¹. Den skyddade arealen i Myrskyddsplanen har under 2025 ökat med i snitt drygt 7 000 hektar. Naturreservatet Grubbmyran (Jämtlandsdelen) vann laga kraft under 2025, efter det att reservatsföreskrifterna justerats efter ett

---

⁹⁸ Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2026

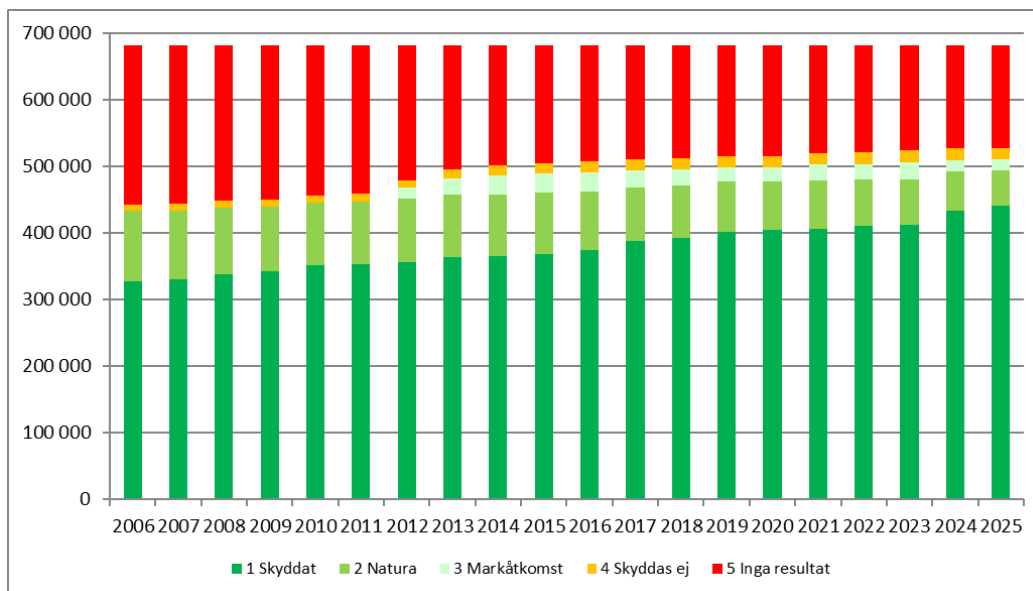
⁹⁹ Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2026

¹⁰⁰ Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, 2012. Bevarande av biologisk mångfald – instrument och omfattning, Kompletterande redovisning till Miljödepartementet och Landsbygdsdepartementet (M2012/71/Nm).

¹⁰¹ Genomförande av myrskyddsplanen - Sveriges miljömål

överklagande. Som en konsekvens av det saknar reservatet skydd mot mineralprospektering och -utvinning. Detsamma gäller ett flertal andra reservat inom myrskyddsplanen.

Figur 5. Myrskyddsplanens genomförande 2006–2025

Figuren visar arealen i hektar, klassad till någon av fem åtgärdsnivåer. Ju mörkare grön färg, desto längre har genomförandet nått och desto bättre är skyddet. Röd färg visar areal som fortfarande avses skyddas, men där inga resultat som indikatorn mäter har nåtts. Där är genomförandeunderskottet störst. Källa: Naturvårdsverket.

Natur- och kulturmiljöer

Våtmarkernas kulturmiljöer omfattar bland annat den historiska hävden, markanvändningen och det biologiska kulturarv som hör samman med den. Miljöersättningarna i Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken är viktiga för att bibehålla och stärka det biologiska kulturarvet, framför allt genom att behålla marker i hävd. Naturvårdsverket tog på uppdrag av regeringen fram ett nationellt program för ersättning till restaurering och vissa skötselåtgärder i ängs- och betesmarker som från och med 2023 inte längre finansieras genom den gemensamma jordbrukspolitiken. Myrslåtter har inte ingått i den befintliga stödförordningen under åren 2023, 2024 och 2025 då det inte funnits något stöd för myrslåtter. Från och med 2026 kommer det dock att vara möjligt att söka ersättning för slåtter av myrar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län. Det återstår att se hur långt medlen räcker. Som jämförelse utfördes myrslåtter på 1 570 objekt om 8 740 hektar år 2021. Den största arealen myrslåttermarker med tidigare ersättning finns i Norrbotten följt av

Västerbotten. 18 procent av objekten och 13 procent av arealen finns i Natura 2000-områden.¹⁰²

På uppdrag av Naturvårdsverket har SLU Artdatabanken tagit fram en rapport som beskriver konsekvenserna av ändrat stöd till myrslätter i Norra Sverige. Rapporten sammanfattar omfattningen av historisk myrslätter samt beskriver effekter av utebliven hävd, vilka kunskapsluckor som finns samt ger förslag på skötsel och prioriteringsgrunder riktad mot livsmiljötyp¹⁰³.

Riksantikvarieämbetet har sedan 2023 arbetat med Naturvårdsverket och länsstyrelserna för att stärka kulturmiljöperspektivet i arbetet med återvätning¹⁰⁴. Återvätningssatsningar ställer krav på tillgång till kunskapsunderlag såväl som fungerande handlägningsprocesser så att kulturmiljöperspektivet kopplas in redan i planeringsskedet. 2025 publicerades en PM om hanteringen av kulturmiljön vid återvätning enligt miljöbalken¹⁰⁵. Under året publicerades även en PM till stöd för bedömning av det dikade landskapets kulturmiljöer¹⁰⁶.

1.2.6. Friluftsliv och buller

Det pågår kontinuerligt insatser inom länsstyrelserna för att göra våtmarker mer tillgängliga genom att till exempel anlägga vandringsleder, fågeltorn, rastplatser samt utveckla information.

För ökad kunskap om buller har Naturvårdsverket tagit fram en nationell kartläggning av ljudmiljön i naturområden för mer än 5 000 naturreservat. Kartläggningen visar att runt tre fjärdedelar av Sveriges naturreservat har antingen mycket god eller god ljudnivå och resterande fjärdedel har en acceptabel ljudnivå.

1.2.7. Kunskapsuppbyggnad och samverkan

Forskning om våtmarkernas ekosystemtjänster

Naturvårdsverket har mellan år 2020 och år 2024 finansierat åtta forskningsprojekt om våtmarkers ekosystemtjänster¹⁰⁷. Projekten ska stärka möjligheterna att på bästa sätt planera och lokalisera framtida våtmarker. Ett av projekten visar att försök att uppnå multifunktionalitet i en våtmark innebär en risk att ingen av nyttorna optimeras. Forskarna rekommenderar därför att enskilda våtmarker utformas för att prioritera en enda funktion, till exempel näringsretention, och att andra funktioner tillgodoses i den utsträckning som är möjlig utan att kompromissa med den primära funktionen samt att multifunktionalitet i stället eftersträvas på landskapsnivå. Projektet har även

---

¹⁰² Naturvårdsverket, 2022. Ett nationellt program för ersättning till restaurering och vissa skötselåtgärder i ängs- och betesmarker. Delredovisning av regeringsuppdrag M2022/00547: förslag till stödförordning och bedömning rörande statsstöd. NV-02879-22.

¹⁰³ Gunnarsson 2025. Myrslätter i norra Sverige – konsekvenser av ändrat stöd och prioriteringar för bidrag. SLU ID: SLU.dha.2025.5.2-75

¹⁰⁴ [Kulturmiljöhänsyn vid återvätning – Riksantikvarieämbetet](#)

¹⁰⁵ Riksantikvarieämbetet 2025, Hantering av kulturmiljön vid återvätning enligt miljöbalken.

¹⁰⁶ Länsstyrelsen Jönköpings län, 2025. Bedömning av det dikade landskapets kulturmiljöer.

¹⁰⁷ [Våtmarkers ekosystemtjänster](#) (naturvardsverket.se)

bidragit med viktiga insatser om grunddata för att kunna modellera och dra slutsatser kring effekter.

Källarkivet

På uppdrag av Naturvårdsverket har SGU uppdaterat sin databas Källarkivet med ett stort antal källor som SLU har samlat ihop från olika register. Genom att alla kända och beskrivna källor nu finns på en och samma plats blir det enklare att hitta och ta hänsyn till dem.¹⁰⁸ Det antas dock att det fortfarande finns många okända källor.

Lifeprojekt har förbättrat våtmarksarbetet

Grip on Life IP pågick mellan 2018 och 2025. Myndigheter, skogsägarföreningar och intresseorganisationer har arbetat tillsammans för att kombinera ett aktivt skogsbruk med ökad hänsyn till skogens värdefulla vattendrag och våtmarker. Projektet var kapacitetsbyggande och har använt ett antal utpekade vattendrag och våtmarker som modellprojekt för att utveckla metoder och arbetssätt.¹⁰⁹

*Improve Aquatic LIFE*¹¹⁰ och *LIFE RestoRED*¹¹¹ har inte haft huvudfokus på våtmarker men det har genomförts flera våtmarksåtgärder.

Land4Climate – Biosfärområde Kristianstads Vattenrike pågår mellan 2024 och 2027 och har fokus på återvätning av torvmarker. I *Land4Climate* deltar kommuner, vattenråd, universitet, företag och myndigheter i Sverige och Danmark.¹¹²

1.3. De centrala problemen för målet

För flertalet våtmarkstyper är problemet i första hand inte bristande areal utan att kvaliteten på våtmarkerna brister på grund av historisk och ny mänsklig påverkan. Historiska dikningsföretag fortsätter att påverka dem negativt, ofta i kombination med att man slutat slå eller beta markerna. Både den upphörda hävden och utdikningen gör att markerna lättare växer igen. Miljöövervakning indikerar att en stor andel källor har försämrats eller försvunnit helt de senaste åren på grund av bristande hänsyn i markanvändningen¹¹³. Exploatering för nya vägar och byggnader och klimatförändringar, som bland annat leder till sänkta grundvattennivåer och igenväxning, påverkar också våtmarkerna negativt.

---

¹⁰⁸ Naturvårdsverket, återrapporering av anslag 1:3 för 2025

¹⁰⁹ Naturvårdsverket, återrapporering av anslag 1:3 för 2025

¹¹⁰ [Improve Aquatic Life – Förbättra vattenmiljöer & ekosystem](https://improveaquaticlife.se) (improveaquaticlife.se)

¹¹¹ [Startsida - LIFE restoRED](https://liferestored.se) (liferestored.se)

¹¹² [Land4Climate – Biosfärområde Kristianstads Vattenrike](https://kristianstad.se) (kristianstad.se)

¹¹³ Naturvårdsverket 2025. Bilaga 6.6. Konsekvensutredning: Åtgärder för våtmarker. Bilaga till Förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur.

2. Gapanalys – analys av förutsättningar och effekter

2.1. Aktörer, drivkrafter och beteenden

Genomförande av restaurering och anläggning av våtmarker

De senaste årens våtmarkssatsningar har bidragit till att bygga upp kompetens, kapacitet och samverkansstrukturer för restaurering och anläggning av våtmarker. Samverkan mellan myndigheter, kommuner, markägare och andra aktörer har utvecklats och flera länsstyrelser lyfter fram olika samordningsfunktioner som en viktig faktor bakom den ökade åtgärdstakten. Genomförandet, särskilt av större projekt, är beroende av långsiktighet eftersom våtmarksåtgärder ofta är komplexa, involverar många aktörer och sträcker sig över flera år.

Regler gällande markavvattningsföretag och vattenverksamhet lyfts av länsstyrelserna som ett hinder för ett effektivt genomförande¹¹⁴. Dessa behandlas vidare under rubriken *Markavvattning*.

Markägare

Markägarnas engagemang är en grundförutsättning för restaurering och återvätning av våtmarker, särskilt utanför skyddade områden där en stor del av åtgärdspotentialen finns. Ökade incitament för markägare att restaurera våtmarker lyfts av länsstyrelserna som en av förutsättningarna för att kunna öka takten i åtgärdsarbetet¹¹⁵. Även kunskap om våtmarkernas nyttor, förtroende för berörda aktörer och möjligheten till egna nyttor för verksamheten, exempelvis vattenuttag kan påverka viljan att genomföra åtgärder.

Lantbrukare

Lantbrukare påverkar förutsättningarna för restaurering och framför allt långsiktig skötsel av hävdberoende eller hävdgynnade våtmarker. Fortsatt bete och slåtter är viktiga för många våtmarkstyper, samtidigt som brist på betesdjur i vissa områden försvårar hävden och ökar behovet av alternativa skötselmetoder. Våta marker kan ha lågt fodervärde och problem med parasiten stora leverflundran vilket kräver flexibilitet inom ersättningssystemen. Länsstyrelsen i Skåne påpekar även att möjligheten att förena åtgärder med pågående markanvändning kan påverka viljan att genomföra åtgärder. Se vidare under rubrikerna *Livsmedelsstrategin*, *Jordbrukspolitiken*, och *Konsumtion*.

Våtmarkssamordnare och lokala åtgärdssamordnare

Våtmarkssamordnare, lokala åtgärdssamordnare och andra samordningsfunktioner beskrivs av länsstyrelsen som viktiga för att identifiera åtgärds möjligheter, skapa kontakter med markägare och samordna arbetet mellan olika aktörer. Flera

---

¹¹⁴ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025

¹¹⁵ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025

länsstyrelser lyfter dessa funktioner som en viktig förklaring till att fler projekt har kunnat genomföras under senare år¹¹⁶.

Myndigheter, kommuner, näringsliv och andra samverkansaktörer

Samverkan mellan myndigheter, kommuner, vattenråd, näringsliv, ideella organisationer, stiftelser och andra lokala aktörer framhålls av länsstyrelserna som betydelsefullt för att omsätta kunskap, planering och finansiering i konkreta åtgärder. Regionala nätverk, samverkansprojekt och gemensamma strategier beskrivs ha stärkt erfarenhetsutbyte, kunskapsspridning och samordning¹¹⁷.

Konsulter och entreprenörer

Konsulter, entreprenörer och andra aktörer som arbetar med planering och genomförande av våtmarksåtgärder har fått en allt viktigare roll i takt med att åtgärdsarbetet har ökat. Flera länsstyrelser beskriver att kompetens och genomförandekapacitet har byggts upp under de senaste årens satsningar, vilket har förbättrat förutsättningarna för att genomföra fler och mer komplexa projekt.

Markavvattning

Historik

Från 1800-talets början fram till 1960 ökade jordbruksarealen i Sverige från 1,5 till 3,8 miljoner hektar genom olika typer av markavvattning. Skogsdikning började i mindre omfattning på 1850-talet. Från början av 1900-talet ökade dikesverksamheten påtagligt, både för att höja skogsproduktionen och för att skydda frisk mark från en förmodad försumpning. En topp i dikningsverksamheten nåddes under 1930-talet. Efter andra världskriget dikades cirka 10 000–15 000 hektar skogsmark per år med statliga bidrag, fram till början av 1990-talet då bidraget upphörde. Omkring 0,35 miljoner hektar mark förblev impediment även efter dikningen. Sedan 1986 kräver dikning (det vill säga markavvattning) tillstånd från Länsstyrelsen, och för större delen av södra Sverige råder ett principiellt förbud^{118,119}.

Påverkan från markavvattning idag

Markavvattning är ett juridiskt begrepp och definieras i 11 kap. 2 § miljöbalken som en åtgärd som utförs för att avvattna mark, sänka eller tappa ur ett vattenområde eller skydda mot vatten i syfte att varaktigt öka fastighetens lämplighet för ett visst ändamål. Exempel på åtgärder är dikning, sjösänkning eller invallning som skydd mot översvämning. I Sverige är arealen mark som påverkats av markavvattning ungefär lika stor inom skogsbruket som inom jordbruket. Över 1,5 miljoner hektar torvmark har dikats för skogsproduktion och

---

¹¹⁶ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025

¹¹⁷ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025

¹¹⁸ Skogsstyrelsen, 2021. Klimatpåverkan från dikad torvtäckt skogsmark – effekter av dikesunderhåll och återvätning. Rapport 2021/7.

¹¹⁹ kap 2 § miljöbalken Miljöbalk (1998:808).

cirka 1,2 miljoner för åkermark¹²⁰. Ny markavvattning med påverkan på våtmarker är i dagsläget av liten omfattning och sker främst inom exploateringar för bebyggelse och infrastrukturprojekt. Det sker även avvattningar av våtmarker genom bland annat felaktigt utförda dikesunderhåll eller skyddsdikningar. Därtill finns det verksamheter som kan ha en avsevärd påverkan på hydrologin och dränera landskapet utan att definieras som markavvattning, såsom terrängkörning samt anläggande av vägdiken i känsliga områden.

Med ett förändrat klimat finns även ett ökat behov av att underhålla och klimatanpassa befintliga markavvattningsanläggningar för att förbättra dränering och översvämningsskydd på den mark som redan används till exempelvis jordbruksmark eller bebyggelse. Det finns även gamla diken som fortsätter att dränera våtmarkerna, trots att syftet med dikningen upphört¹²¹. Både frekvent underhåll av diken och rensningar efter lång tid när diket närmar sig nytt naturtillstånd kan ha en mycket stor påverkan på ekosystemen.

Markavvattning - jordbruksmark

Markavvattning av jordbruksmark handlar i dag främst om att vidmakthålla och i vissa fall förbättra dränering och översvämningsskydd på den mark som redan används som jordbruksmark. Detta beror på att en stor del av Sveriges åkerareal inte är självdränerande utan kräver någon form av åtgärd för att förbättra dräneringen¹²². Klimatförändringarna kommer i vissa delar av Sverige att innebära en längre odlingssäsong men även perioder med intensivare och ökad nederbörd. För att kunna dra nytta av en längre odlingssäsong och för att kunna möta regnintensiva perioder inom jordbruket kommer befintliga anläggningar att behöva anpassas. Anpassningen kommer att innebära förbättrad detaljdränering (täckdikning) och ökad dimensionering av befintliga markavvattningsanläggningar. Men även anläggning och restaurering av våtmarker kan bli mer attraktivt för att ha vatten under torra år.

Markavvattning - produktionsskog

Ny markavvattning av skogsmark utförs i dag i mycket begränsad omfattning för att höja eller bibehålla befintlig skogsproduktion.

Av all torvmark som dikats för att gynna skogsproduktionen har 300 000 hektar förblivit impediment¹²³. De uppfyllde aldrig förväntningarna med avseende på skogsproduktion och har alltså dikats i onödan.

Markavvattningssamfälligheter

Ett centralt hinder för återvätning är det komplexa och delvis föråldrade regelverk som gäller för markavvattningssamfälligheter. Detta hindrar åtgärdstakten i

---

¹²⁰ Wesström, I., Hargeby, A. och Tonderski, K. 2017. Miljökonsekvenser av markavvattning och dikesrensning – En kunskapssammanställning Naturvårdsverkets rapport 6777; 2017.

¹²¹ SOU 2014:35 I vått och torrt – förslag till ändrade vattenrättsliga regler. (Se sid 337 för exempel på miljöeffekter av dikning och rensning).

¹²² SOU 2014:35. I vått och torrt – förslag till ändrade vattenrättsliga regler.

¹²³ Hånell, 2006. Effektiv skogsskötsel på torvmarker.

våtmarksarbetet från att öka ytterligare. Länsstyrelserna lyfter att det bland annat behövs ändrade regler gällande markavvattningsföretag och vattenverksamhet samt ökade incitament för markägare att anlägga/restaurera våtmarker för att kunna öka takten i åtgärdsarbetet ytterligare och förbättra måluppfyllelsen av miljökvalitetsmålet¹²⁴.

Naturvårdsverket identifierade i ett regeringsuppdrag 2025 det komplexa, och i vissa delar föråldrade, regelverk som gäller för markavvattningssamfälligheter som ett centralt hinder för återvätning, där olika lagar gäller för samfällighetens förvaltning beroende på när i tiden samfälligheten bildats¹²⁵. Naturvårdsverkets bedömning var att en väsentligt bredare översyn av regelverket för markavvattningssamfälligheter behövdes för att komma till rätta med de omfattande utmaningar som det rådande regelverket innebär än vad som rymdes inom Naturvårdsverkets uppdrag. Naturvårdsverket föreslog att en omprövning av förvaltningsfrågor till följd av ändrade förhållanden i en samfällighet kan göras i samband med tillståndsprövning av en vattenverksamhet som berör en samfällid anläggning.

Även i Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF)¹²⁶, finns förslag för att underlätta återvätning. Beredningens förslag var att i stället för att hantera samfälligheten genom avveckling eller omprövning enligt 24 kap. miljöbalken och 7 kap. i Lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, låta omprövningen bli vilande och pausas för en snabbare hantering av restaurerings- och återvättningsåtgärder. Detta förfarande kan dock innebära en risk för att problem för deltagare i samfälligheten och tillsynsmyndigheten kan uppstå i framtiden.

Övriga regler för markavvattning

I Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om att utreda om det fanns behov av ändringar i reglerna om markavvattning och vattenverksamhet för att underlätta för klimat- och miljöåtgärder¹²⁷, föreslog Naturvårdsverket även författningsändringar om:

- att fler åtgärder ska kunna hanteras som anmälningsärenden i stället för tillståndsärenden,

---

¹²⁴ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025

¹²⁵ Översyn av regelverk för att underlätta för återvätning, Redovisning av ett regeringsuppdrag, Skrivelse 2025-02-27, Naturvårdsverkets ärendenummer NV-09162-23. [Översyn av regelverk för att underlätta för återvätning](#) (naturvardsverket.se)

¹²⁶ Miljömålsberedningen 2025. Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF). [SOU 2025:21](#).

¹²⁷ Översyn av regelverk för att underlätta för återvätning, Redovisning av ett regeringsuppdrag, Skrivelse 2025-02-27, Naturvårdsverkets ärendenummer NV-09162-23. [Översyn av regelverk för att underlätta för återvätning](#) (naturvardsverket.se)

- att tillståndsansökan som gäller utrivning av markavvattningsanläggningar i första hand ska prövas av länsstyrelsen i stället för mark- och miljödomstolen, samt
- att länsstyrelsen ska kunna ta ut en avgift när ärenden om strandskyddsdispens samprövas med anmälan om vattenverksamhet.

De regelförändringar som Naturvårdsverket föreslog är ett steg på vägen, och syftar till att förenkla de processer som kan komma i fråga vid återvätning. Förändringarna ovan förväntas leda till kostnads- och tidsbesparingar för sådana åtgärder om dessa införs.

Skogsbruk

Våtmarker i skogslandskapet riskerar att skadas vid oaktsamma skogsbruksmetoder och avverkning utan korrekt skyddszon. Skogsstyrelsen har statistik om lämnad miljöhänsyn vid föryngringsavverkning i Sverige¹²⁸. Hänsynsytor kan lämnas för olika ändamål och klassificeras i statistiken både efter hänsynstyp och naturvärde. I de senaste resultaten för 2022/2023 är den genomsnittliga andelen lämnade hänsynsytor vid föryngringsavverkning 8,5 procent av den föryngringsavverkade arealen, varav 2 procent är kantzoner mot vatten, 2,9 procent är kantzoner mot annan markanvändning (till exempel myr, impediment eller annan marktyp) och 3,6 procent är övriga hänsynsytor. På föryngringsavverkningar som gränsar mot vatten har en kantzon lämnats längs knappt 70 procent av strandlinjens längd (drygt 30 procent av strandlinjen saknar därmed kantzon). Den genomsnittliga bredden på lämnade kantzoner mot vatten uppgår till 15 meter. Vid överfarter över vattendrag är bottenöverfart utan bro eller virke den vanligaste typen. Vid denna typ av överfart skadas vattendragen vid 86 procent av överfarterna jämfört med broöverfarter där bara 17 procent av vattendragen skadas.

Miljöövervakning indikerar att en stor andel källmiljöer har försvunnit helt de senaste årtiondena. För att förbättra tillståndet för källor och hejda ytterligare försämring krävs framför allt en ökad hänsyn till källor och källkärr från bland annat skogsbruket.

Grip on Life IP pågick mellan 2018 och 2025. Myndigheter, skogsägarföreningar och intresseorganisationer har arbetat tillsammans för att kombinera ett aktivt skogsbruk med ökad hänsyn till skogens värdefulla vattendrag och våtmarker. Projektet var kapacitetsbyggande och har använt ett antal utpekade vattendrag och våtmarker som modellprojekt för att utveckla metoder och arbetssätt.

Efter omfattande torka i omgångar och sjunkande grundvattennivåer ser man ett behov av återvätning och att ta särskild hänsyn till vatten i landskapet för att exempelvis hindra brand, minska risken för att föryngringar dör av torka eller att

---

¹²⁸ [Miljöhänsyn vid föryngringsavverkning - Skogsstyrelsen \(skogsstyrelsen.se\)](https://www.skogsstyrelsen.se/miljohansyn-vid-foryngringsavverkning)

få granen att inte torkstressas. Skogsstyrelsen har tagit fram en uppdaterad handlingsplan för klimatanpassning för 2026–2030¹²⁹.

Livsmedelsstrategin

Livsmedelsstrategin syftar till att öka livsmedelsproduktionen och stärka den svenska livsmedelskedjans konkurrenskraft samt bidra till en robust livsmedelsförsörjning¹³⁰.

Många hävdberoende våta livsmiljöer är beroende av ett livskraftigt jordbruk med betesdjur. För att minska utsläppen från dränerade torvjordar har regeringen aviserat ett nytt stöd för återvätning av nedlagd jordbruksmark¹³¹.

Naturvårdsverket genomför ett pilotprojekt om återvätning av jordbruksmark i klimatsyfte. Se avsnitt 1.2.1.

Jordbrukspolitiken

Den gemensamma jordbrukspolitiken inkluderar inkomststöd, kompensationsstöd och ersättningar för miljöåtgärder såsom exempelvis ersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar. Hävdberoende våtmarker såsom exempelvis strandängar är beroende av att det finns livskraftiga jordbruksföretag med betesdjur. Den framtida utvecklingen för dessa våtmarker påverkas därför i hög grad av den gemensamma jordbrukspolitiken utformning, både genom ersättningsnivåer och genom villkoren i regelverket. Flera studier har visat att ekonomiska förutsättningar, regelverk och stödets utformning har stor betydelse för möjligheterna att upprätthålla naturbetesdrift och därmed bevara de biologiska värden som är knutna till hävdberoende gräsmarker och våtmarker^{132,133}.

Konsumtion

En ökad efterfrågan av hållbart producerade svenska kött- och mejeriprodukter kan påverka skötseln och det långsiktiga bevarandet av hävdberoende och hävdgynnade våtmarker genom en bättre ekonomi för lantbruksföretag. Ökade krav inom offentlig upphandling kan vara ett sätt att öka efterfrågan och där Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier kan användas.

Den gröna omställningens behov av vattenkraft

Den gröna omställningen kräver idag vattenkraft. Idag står vattenkraften för cirka 45 procent av elproduktionen och det finns drygt 2 000 vattenkraftverk i landet. Tack vare vattenkraftverkens vattenmagasin (dammar) går det till viss del att

---

¹²⁹ Klimatanpassning av Sveriges skogar 2026-2030 - mål, förslag på åtgärder och handlingsplan. Rapport 2025/09. Skogsstyrelsen.

¹³⁰ Prop. 2016/17:104. *En livsmedelsstrategi för Sverige - fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*.

¹³¹ Regeringen (2025). *Tre nya satsningar för att öka kolinbindning i skog och mark*. Pressmeddelande 2025-10-08.

¹³² Naturvårdsverket (2018). *Jordbrukarstöd och värdefulla gräsmarker - hur fungerar de för arbetet med gynnsam bevarandestatus?* Rapport 6822. Genomförd inom uppdraget CAP:s miljöeffekter.

¹³³ Jamieson, A. & Hesse, A. (2021). Hinder och möjligheter för ökad naturbetesdrift ur ett lantbrukarperspektiv - en kunskapsöversikt. SustAinimal Reports nr 1. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

anpassa produktionen så att man kan producera el när den behövs som mest.¹³⁴ Vattenregleringen vid svenska kraftverk har ökat de senaste åren i takt med att vindkraften också har ökat. De dagar då det blåser för lite eller för mycket för att vindkraftverken ska kunna producera el behöver kraftbolagen kompensera för detta genom att producera mer el i vattenkraftverken. I takt med en fortsatt utbyggnad av vindkraften förväntas vattenregleringen öka ännu mer i framtiden. Vattenreglering påverkar vattendragets flöde på ett flertal sätt, vilket inte bara påverkar själva vattendraget utan även strandzonen, omgivande svämplan och ekosystem längs stränderna. Dessa inkluderar bland annat svämmangar, fuktängar, svämlövskog och svämädellövskog¹³⁵.

Nationell plan för omprövning av vattenkraftens miljövillkor

I juni 2020 beslutade regeringen om den nationella planen för omprövning av vattenkraft. Syftet med planen är att prövningarna av vattenkraftens miljövillkor ska leda både till största möjliga nytta för vattenmiljön och till en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. För att kunna nå målet om ett helt fossilfritt elsystem till 2040¹³⁶ spelar vattenkraften en viktig roll. Kraftverken har dock en negativ påverkan på arter och ekosystem, och för att minska påverkan behöver verksamhetsutövarna genomföra de mest effektiva miljöåtgärderna till minsta möjliga påverkan på elsystemet. Samtidigt behöver de använda sig av bästa tillgängliga teknik¹³⁷. Omprövningarna ska leda till att det genomförs miljöåtgärder vid dammar och vattenkraftverk. Att anpassa tappningsmönstret vid olika tider på året är ett exempel på en åtgärd. Svämningar är beroende av den störning som en vårflood ger och kan dra nytta av ett anpassat tappningsmönster utifrån livsmiljötypens behov. Planen innebär ett systematiskt arbetssätt där till exempel alla kraftverk i en älvsträcka kan prövas samtidigt. Det är ett omfattande arbete att förse Sveriges vattenkraftverk med moderna miljövillkor och arbetet beräknas ta 20 år. I enlighet med planen påbörjades arbetet med omprövningarna i början av 2022, men i slutet av året beslutade regeringen att pausa det under 2023. Pausen har sedan förlängts ett par gånger och arbetet återupptogs inte förrän i juli 2025. Ändringarna i tidplanen framgår av bilagan till förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter¹³⁸. Enligt planen ska omprövningarna börja år 2022 och kommer att pågå ungefär fram till 2040. Under pausen av omprövningarna har flera förändringar i förordningen beslutats. Exempelvis att de länsstyrelser som är vattenmyndigheter måste se över klassificeringar och miljö kvalitetsnormer för de berörda vattenförekomsterna. Vattenmyndigheterna ska också bedöma om en vattenförekomst kan förklaras som kraftigt modifierad (KMV)¹³⁹. I samband med

¹³⁴ Källa: SCB https://www.scb.se/hitta-statistik/temaomraden/sveriges-ekonomi/fordjupningsartiklar/Sveriges_ekonomi/det-stormar-kring-elpriserna/

¹³⁵ Wachenfeldt, E. och Bjelke, U. 2017. Sötvattenanknutna Natura 2000-värdenas känslighet för hydromorfologisk påverkan i vattendrag. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2017:15.

¹³⁶ Mål för energipolitiken - Regeringen.se

137 Regeringens beslut och prövningsgrupper - Nationell plan för omprövning av vattenkraft -
Arbete i vatten och energiproduktion - Havs- och vattenmyndigheten

¹³⁸ Förordning (1998:1388) om vattenverksamheter | Sveriges riksdag

¹³⁹ För vatten som har påverkats fysiskt av en samhällsnyttig verksamhet eller miljön i stort ges inom vattenförvaltningen möjlighet att förklara det som ett kraftigt modifierat vatten (KMV). I

detta infördes också en skyldighet att, vid en översyn av vilka vattenförekomster som är KMV, särskilt beakta en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. De verksamhetsutövare som producerar vattenkraftsel och omfattas av den nationella planen har möjlighet att ansöka om finansiellt stöd från Vattenkraftens miljöfond för att uppnå moderna miljövillkor. För vidare information, se fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag*.

Sveriges klimatmål och klimatpolitiska ramverk

Det klimatpolitiska ramverket består av en klimatlag, klimatmål och ett klimatpolitiskt råd. Det långsiktiga klimatmålet innebär att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären för att därefter uppnå negativa utsläpp. Ramverket beslutades av riksdagen med bred politisk uppslutning och syftar till att ge långsiktiga och stabila förutsättningar för klimatpolitiken¹⁴⁰ och är utformat på ett sätt som ska klara politiska förändringar. Markanvändningssektorn inklusive skogsmark, jordbruksmark och våtmarker, har en viktig roll för att nå klimatmålet genom att både påverka utsläpp och upptag av växthusgaser.

Europeiska unionens långsiktiga klimatmål

EU:s långsiktiga klimatmål är att uppnå klimatneutralitet senast 2050. Som delmål ska nettoutsläppen av växthusgaser minska med minst 55 procent till 2030 och 90 procent till 2040 jämfört med 1990 års nivåer. Markanvändningssektorn (LULUCF) utgör en del av EU:s klimatramverk och omfattar upptag och utsläpp av växthusgaser från mark och vegetation¹⁴¹.

Skadade och dikade våtmarker på torvmark såsom mosse, kärr eller blandmyrar läcker stora mängder växthusgaser. I Sverige rapporteras ett årligt utsläpp på cirka 11 miljoner ton koldioxidekvivalenter från dränerad torvmark. Detta överstiger de årliga utsläppen från personbilstrafiken och motsvarar cirka 20 procent av de totala territoriella utsläppen i Sverige. Klimatförändringarna kan dessutom påverka torvmarkernas kolbalans och bidra till ökade utsläpp av växthusgaser från torvmarker¹⁴².

Återvätning av torvmark är ett effektivt sätt att minska utsläppen av växthusgaser samtidigt som åtgärden kan bidra till genomförandet av EU:s naturrestaureringsförordning. Om effekterna av den torvmark som återväts

---

stället för kravet god ekologisk status som gäller som utgångspunkt för naturliga ytvattenförekomster gäller för ett KMV ett lägre krav som benämns god ekologisk potential (GEP). GEP innebär dock att det fortfarande ställs krav på att ett vatten som är KMV har ett fungerande akvatiskt ekosystem som är specifikt för den typen av fysisk förändring som ett enskilt KMV har.

¹⁴⁰ Regeringen. *Det klimatpolitiska ramverket*. Sveriges långsiktiga klimatmål innebär att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären för att därefter uppnå negativa utsläpp.

¹⁴¹ Europeiska kommissionen (2026), European Climate Law och EU climate, energy and environmental targets.

¹⁴² IPCC, 2019. Climate Change and Land: An IPCC Special Report on Climate Change, Desertification, Land Degradation, Sustainable Land Management, Food Security, and Greenhouse Gas Fluxes in Terrestrial Ecosystems.

mellan 2021 och december 2025 summeras uppskattas den ackumulerade utsläppsminskningen i slutet av 2030 till omkring 0,25 miljoner ton koldioxidekvivalenter¹⁴³. Trots detta är de återvätta arealerna fortfarande små i förhållande till det samlade restaureringsbehovet, och åtgärdstakten behöver öka väsentligt för att återvätning ska få ett genomslag i den omfattning som krävs för att nå klimat- och restaureringsmålen.

Exploatering av byggnader, vägar och järnvägar

Våtmarker påverkas i samband med exploatering genom framför allt vägbyggnation. Förutom den direkta arealen våtmark som tas i anspråk vid exploatering påverkas även omkringliggande våtmarker indirekt. Diken avvattnar omkringliggande mark och påverkar dess naturliga vattentillstånd (hydrologi). Enligt statistik för år 2024 från Statistiska centralbyrån (SCB) beräknas omkring 580 hektar våtmark och omkring 900 hektar torv ha påverkats hydrologiskt genom indirekt påverkan av nya byggnader, vägar och järnvägar mellan år 2023 och 2024. Siffrorna för våtmark och torv kan delvis överlappa varandra. I många län visar statistik från SCB att exploatering av torvmarker i samband med infrastruktur- och byggnationsprojekt arealmässigt kan motsvara den återvätning som görs¹⁴⁴.

Exploatering på organogen mark, bland annat torvmark ger högre utsläpp per hektar än exploatering på mineraljordar. Kunskapsunderlagen för att bedöma exploateringens effekter på nettoupptaget av växthusgaser utvecklas genom regeringsuppdraget *Verktyg för att bedöma effekter på nettoupptaget av växthusgaser vid exploatering*, som genomförs av Naturvårdsverket tillsammans med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Trafikverket och Boverket. Resultaten kan även bidra till förbättrade bedömningar av exploateringens klimateffekter på våtmarker och torvmarker.

Klimatanpassning

Framför allt i närheten av tätbebyggda områden kommer man att behöva göra klimatanpassningar i form av våtmarker som kan ha en vattenutjämnande effekt och både bromsa störtfloder och bromsa översvämningar.

EU:s förordning om restaurering av natur

Syftet med förordningen är att återställa ekosystem och livsmiljöer för arter som annars riskerar att försvinna. En mängd olika åtgärder ska leda till en varaktig motståndskraftig natur med rik biologisk mångfald i hela EU. Åtgärderna omfattar återställande av ekosystem, livsmiljötyper och livsmiljöer för arter, och ska också bidra till att begränsa klimatförändringarna och öka motståndskraften mot negativa effekter av desamma. Ett ytterligare syfte är att skapa en trygg livsmedelsförsörjning.

---

¹⁴³ Källa: Naturvårdsverket, beräkning 2026.

¹⁴⁴ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025.

2.2. Centrala styrmedel och åtgärder samt deras effekter på miljötillståndet

2.2.1. Styrmedel för markavvattning

Krav på dispens för markavvattning enligt miljöbalken gäller i större delen av södra Sverige och för övriga delar av landet beträffande särskilt värdefulla våtmarker. Länsstyrelsen får enligt 11 kap. 14 § andra stycket i miljöbalken meddela dispens om det finns särskilda skäl. Möjligheten att meddela dispens är avsedd att utnyttjas restriktivt. Som förutsättning för dispens ska gälla att området som berörs av markavvattning i princip saknar betydelse från naturskyddssynpunkt. Dispens måste meddelas innan en tillståndsprövning kan ske¹⁴⁵.

Tillståndskrav för markavvattning gäller i hela landet. Markavvattning får enligt 11 kap. 13 § första stycket i miljöbalken inte utföras utan tillstånd.

Tillståndsplikten omfattar aktiviteter som utförs för att skydda mot vatten när syftet är att ”varaktigt öka en fastighets lämplighet för något visst ändamål, till exempel skogsbruk, jordbruksdrift eller exploatering”. Undantag gäller dränering av jordbruksmark med täckdiken upp till en dimension om 300 millimeter. Skyddsdikning för förbättrad föryngning efter avverkning är en temporär avvattning och därmed inte markavvattning. Åtgärden ska anmälas till Skogsstyrelsen.

Anmälningsplikt för dikesrensning om fisket kan skadas enligt 11 kap. 15 § i miljöbalken. Dikesrensningen ska anmälas om fisket kan skadas. Rensning eller underhåll av skyddsdiken är inte tillåtet.

Uppskattningsvis rensas omkring 6 000 km diken i jordbruksmark varje år¹⁴⁶. Omfattningen av rensningar av diken längs allmänna och enskilda vägar samt skogsbilvägar är sannolikt stor. Den totala dikade arealen i skog är i storleksordningen 1–1,5 miljoner hektar. Skogsstyrelsen uppskattar att ungefär hälften av diken ingår i markavvattningssamfälligheter. Den faktiska omfattningen av rensningar är svår att uppskatta och skiljer sig mycket åt mellan olika regioner¹⁴⁷. Fördjupning vid rensning kan ske såväl med som utan tillstånd. Det kan vara svårt att avgöra om rensning skett till otillåtet djup, i synnerhet som fastställda mått och sektioner ofta saknas för icke förrättade – men ändå fullt lagliga – diken¹⁴⁸. Sannolikt finns det ett mörkertal för olagliga dikningar. Det finns en risk att skyddsdikning, liksom dikesrensning, leder till stora utflöden av näringsbelastat och grumligt vatten, kvicksilverläckage och ökat frisläppande av växthusgaser. Det innebär en kraftig påverkan på livsbetingelserna för växter och

---

¹⁴⁵ SOU 2014:35. I vått och torrt – förslag till ändrade vattenrättsliga regler.

¹⁴⁶ Naturvårdsverket, 2007. Underlagsrapport till fördjupad utvärdering Myllrande våtmarker 2008. Rapport 5771.

¹⁴⁷ Naturvårdsverket, 2012. Steg på vägen – Fördjupad utvärdering av miljömålen 2012, rapport 6500.

¹⁴⁸ Naturvårdsverket, 2007. Underlagsrapport till fördjupad utvärdering Myllrande våtmarker 2008. Rapport 5771.

djur i mottagande vattenmiljöer¹⁴⁹. Av all torvmark som dikats för att gynna skogsproduktionen har 300 000 hektar förblivit impediment¹⁵⁰. De uppfyllde aldrig förväntningarna med avseende på skogsproduktion och har alltså dikats i onödan. Det finns även sannolikt diken som avvattnar hundratusentals hektar skogsmark, som inte behöver rensas på grund av dålig dikeseffekt och därmed dålig lönsamhet eller som inte bör rensas av naturvårdsskäl. Risken finns att dessa diken fortsatt rensas och därmed ökar den hydrologiska påverkan i skogslandskapet utan att uppfylla några produktionsmål¹⁵¹.

Det finns behov av förtydliganden kring hur hänsynsreglerna i 2 kap. i miljöbalken ska tillämpas på underhållsrensning av vattenanläggningar. Det krävs även en informations- och vägledningsinsats för att sprida hanteringen av hänsynsreglernas tillämpning i samband med dikesrensning och inkomna anmälningar av dikesrensningar i skogsmark. Begreppet ”nytt naturtillstånd” är omtvistat och det är inte helt klarlagt när ett markavvattningsföretag kan anses som övergivet¹⁵². Det saknas praxis kring hur långtgående villkor tillsynsmyndigheten kan ställa med stöd av artskyddsförordningen.

2.2.2. Restaurering, återskapande och nyanläggning av våtmarker

Bidrag och satsningar för restaurering och anläggning

En stabil och långsiktig finansiering till våtmarker har möjliggjort den stabila ökning i arealen anlagda, återvätta och restaurerade våtmarker vi nu ser. Den har också möjliggjort en bredare myndighetssamverkan, satsningar på kompetens- och kunskapsuppbyggnad om var olika typer av våtmarker gör störst nytta, samt bättre informationshantering.

Skogsstyrelsen har under 2025 reviderat sin ersättningsmodell vilket innebär att skogsägare i genomsnitt nu kommer att få 50 procent högre ersättning vid återvätning¹⁵³.

Stöd som är under framtagande

För att minska utsläppen från dränerade torvjordar har regeringen aviserat ett nytt stöd för återvätning av nedlagd jordbruksmark.

Administration och regelverk

Regelverket som berörs vid restaurering och anläggning av våtmarker är komplext och leder ofta till långa och kostsamma prövningsprocesser vilket avskräcker många aktörer från att initiera återvätningsprojekt. Att restaurera eller anlägga

---

¹⁴⁹ Naturvårdsverket, 2012. Steg på vägen – Fördjupad utvärdering av miljömålen 2012, rapport 6500.

¹⁵⁰ Hånell, 2006. Effektiv skogsskötsel på torvmarker.

¹⁵¹ Naturvårdsverket, 2007. Underlagsrapport till fördjupad utvärdering Myllrande våtmarker 2008. Rapport 5771.

¹⁵² Naturvårdsverket, 2007. Underlagsrapport till fördjupad utvärdering Myllrande våtmarker 2008. Rapport 5771.

¹⁵³ Beslutet om att revidera ersättningsmodellen grundade sig på den hindersutredning myndigheten genomförde 2024 som visade att ersättningen inte upplevs som marknadsmässig för det stora flertalet skogsägare.

våtmark klassas som vattenverksamhet och är därmed tillståndspliktigt. Mindre omfattande åtgärder som inte påverkar allmänna eller enskilda intressen kan anmälas till länsstyrelsen. I vissa fall kan även dispens från artskydd, biotopskydd eller andra områdesskydd krävas. Särskilt stora juridiska hinder uppstår när återvätning berör markavvattningssamfälligheter. Många av dessa är bildade enligt äldre lagstiftning, saknar aktiv förvaltning och har bristfälliga eller svåråtkomliga uppgifter om styrelser och deltagare.

Myrskyddsplanen

Skyddsarbetet behöver öka i tempo. Med det skyddstempo i snitt som varit de senaste fem åren kommer det ta 65 år att få någon typ av skydd för areal där ännu inga insatser gjorts. Utifrån dagens perspektiv med minskade skyddsanslag och hård konkurrens om begränsade resurser riskerar skyddsåtgärder att dra ut på tiden längre än så. Det är inte troligt att skyddsarbetet kan fullföljas för övriga objekt inom överskådlig framtid om det inte tillförs riktade resurser för genomförandet.

2.3. Bedömning av preciseringarna - sammanfattande gapanalys

En samlad bedömning av möjligheten att nå de olika preciseringarna inom *Myllrande våtmarker* till 2030 sammanfattas nedan, samt i tabell 2 (se bilaga).

Åtgärdstakten, både inom och utanför skyddade områden behöver öka mångdubbelt¹⁵⁴ samtidigt som ett större hänsynstagande tas inom de areella näringarna och vid exploatering. Takten med att skydda de våtmarker som är utpekade i myrskyddsplanen bör öka. Länsstyrelserna lyfter att det bland annat behövs ändrade regler gällande markavvattningsföretag och vattenverksamhet samt ökade incitament för markägare att anlägga eller restaurera våtmarker för att kunna öka takten i åtgärdsarbetet ytterligare och förbättra måluppfyllelsen av miljökvalitetsmålet¹⁵⁵.

2.3.1. Våtmarkstypernas utbredning

Det är främst utbredningen av palsmyr som hotas på grund av pågående klimatförändringar. Ökande temperaturer gör att många palsar, som består av upphöjd permafrost riskerar att smälta och kollapsa. Miljöövervakning visar att nedbrytning av palsar sker och att de minskar i area och volym¹⁵⁶. Viss återetablering behöver ske även för andra livsmiljötyper för att uppnå en grön infrastruktur. Lokalt/regionalt finns det också brister i förekomsterna för våtmarker, som påverkar framför allt groddjuren. Befintliga styrmedel och åtgärder bedöms inte vara tillräckliga för att helt nå målet 2030. Preciseringsen är möjlig att uppnå på längre sikt för alla våtmarkstyper utom palsmyrarna, vilka

---

¹⁵⁴ Bedömningen grundar sig på en jämförelse mellan dagens åtgärdstakt och de restaureringsnivåer som redovisas i Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens, Skogsstyrelsens, Jordbruksverkets och Boverkets förslag till nationell restaureringsplan. Analysen har genomförts av Naturvårdsverket inom arbetet med Fördjupad utvärdering 2027.

¹⁵⁵ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025.

¹⁵⁶ Naturvårdsverket 2023. Rapport 7113. Palsmyrar – en populärvetenskaplig beskrivning. *Palsmyrar - en populärvetenskaplig beskrivning*. ISBN 978-91-620-7113-4 (naturvardsverket.se)

förväntas minska på grund av klimatförändringar, förutsatt att restaurering och skötsel av de hävdberoende våtmarkstyperna kommer på plats. Den samlade bedömningen är att preciseringen delvis nås till 2030 och att trenden är neutral.

2.3.2. Ekosystemtjänster

Finansiering av framför allt restaureringsinsatser har fått en långsiktig ökning, vilket ökat åtgärdstakten i länen. Restaureringsinsatserna stärker landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden och ökar tillskottet till grundvattnet, men bidrar även med ökad biologisk mångfald samt gynnar livsmiljötyperna som är utpekade i naturrestaureringsförordningen. Ett förstärkt fokus ligger under senare år på torvmarkernas roll i kolcykeln, där restaurering av dränerade torvmarker bidrar till en minskad klimatpåverkan. Skogsstyrelsen har utvecklat arbetssätt och processer för att kunna genomföra fler återvätningar och reviderat sin ersättningsmodell vilket innebär att skogsägare i genomsnitt nu kommer att få 50 procent högre ersättning vid återvätning. Ett genomförande av EU-förordningen om restaurering av natur förväntas bidra till att påskynda arbetet genom långsiktig planering.

Ett centralt hinder för återvätning är dock det komplexa och delvis föråldrade regelverk som gäller för markavvattningssamfälligheter. Detta hindrar åtgärdstakten från att öka ytterligare vilket gör att målet inte bedöms nås till 2030. Trenden är positiv och preciseringen bedöms kunna nås på lång sikt.

2.3.3. Återskapade våtmarker och arters spridningsmöjligheter

Finansiering av framför allt restaureringsinsatser har fått en långsiktig ökning, vilket ökat åtgärdstakten i länen. En utmaning är att det tارس det för lite hänsyn till arternas spridningsmöjligheter samband med val av restaureringsobjekt. Konnektiviteten är troligtvis fortfarande dålig för groddjur, framför allt i södra delen av Sverige. Målet bedöms inte nås till 2030. Trenden är positiv och målet bedöms kunna nås på längre sikt.

2.3.4. Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

Sveriges senaste uppföljning av art- och habitatdirektivet 2025 visar att de flesta av de ingående våtmarkstyperna fortfarande har otillräcklig eller dålig bevarandestatus i boreal och kontinental region. Många av dem har också en negativ trend. För öppna mossar och kärr har de stora restaureringsinsatser som gjorts inom våtmarkssatsningen lett till att trenden för dessa nu bedöms som stabil i boreal region (tidigare negativ). Bevarandestatusen för kalktuffkällor har däremot försämrats och bedöms nu som dålig med en negativ trend.

Miljöövervakning indikerar att en stor andel källor har försämrats eller försvunnit helt de senaste åren¹⁵⁷.

---

¹⁵⁷ Naturvårdsverket 2025. Bilaga 6.6. Konsekvensutredning: Åtgärder för våtmarker. Bilaga till Förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur.

Fler hävdgynnade våtmarker behöver också hävdas med bete eller slätter.

Preciseringen bedöms inte kunna uppnås till 2030. Trenden är neutral.

2.3.5. Hotade arter och återställda livsmiljöer

Många rödlistade arter är knutna till våtmarker, särskilt till stränder och rikkärr¹⁵⁸. Restaurering av våtmarker gynnar arter som bland annat kalkkärrsgrynsnäcka, större agatsnäcka, gulyxne som lever i rikkärr, brushane, rödspov och strandpipare som trivs på strandängar samt klockgroda, lövgroda och lökgroda som återfinns i anlagda dammar eller öppna vattensamlingar. Åtgärder avseende småvatten för groddjur är vanligast längst i söder, där våra mest hotade grodor och paddor finns. Flera av åtgärderna kommer att bidra till att bevara några av Sveriges mest hotade arter som är beroende av fungerande våtmarker. Rödlisteindex för grod- och kräldjur uppvisar en positiv trend¹⁵⁹. Preciseringen uppnås inte till 2030, men trenden bedöms vara neutral.

2.3.6. Främmande arter och genotyper

I och runt våtmarker sprids framför allt skunkkalla, jätteloka och jättebalsamin. Några län ser ett ökat problem med dessa våtmarksrelaterade invasiva främmande arter. Man anser att bekämpningsåtgärder ofta ger positiva effekter men att de inte bedöms genomföras i tillräckligt stor omfattning för att bli av med dem. Strandkotula har en stor spridning bland annat i Västra Götaland och på Öland där den, främst på den norra delen av ön, dominerar stora ytor av strandängar. Insatserna mot mårddhund och andra landlevande invasiva ryggradsdjur är effektiva och framgångsrika. Populationerna hålls under kontroll men insatserna behöver fortsätta så länge arterna förekommer, så de inte får fäste och ökar i populationsstorlek. Undantaget är mink som är spridd och utgör ett hot mot markhäckande fåglar. Den bekämpas framgångsrikt i vissa områden. Preciseringen bedöms delvis nås till 2030, eftersom de främmande arterna, med undantag av strandkotula och mink, hålls under kontroll. Trenden bedöms som neutral.

2.3.7. Genetiskt modifierade organismer

Marknadsgodkännande: Användningen av genetiskt modifierade organismer är hårt reglerad inom EU. Nuvarande lagstiftning tillåter inte avsiktligt utsläppande av genetiskt modifierade organismer i miljön utan att omfattande riskbedömningar genomförts. Fältförsök (småskalig provodling och kontrollerade experiment): Riskbedömning görs inför godkännande av fältförsök. Preciseringen bedöms vara uppnådd.

2.3.8. Bevarade natur- och kulturmiljövärden

För att bevara natur- och kulturmiljövärden i hävdgynnade våtmarker som mader, fuktängar och rikkärr behövs slätter och bete. Länsstyrelserna påtalar att många

---

¹⁵⁸ Rödlistade arter i Sverige 2025 - Swedish University of Agricultural Sciences (slu.se)

¹⁵⁹ Rödlistade arter - Sveriges miljömål (sverigesmiljomal.se)

myrar och rikkärr riskerar att växa igen på grund av upphörd eller bristfällig hävd i form av slåtter eller bete. Skötseln av dessa behöver generellt intensifieras för att bevara natur- och kulturvärdena på sikt. Takten med att skydda de våtmarker som är utpekade i myrskyddsplanen behöver öka. Preciseringsen uppnås inte till 2030. Trenden bedöms som neutral på grund av de ersättningar som nu ges för långsiktigt bevarande inom våtmarkssatsningen samt att ersättningen till myrslåtter återupptas 2026.

2.3.9. Friluftsliv och buller

Våtmarker erbjuder unika miljöer för friluftsliv, naturupplevelser och rekreation. Våtmarker med ett högt besöksstryck har ofta information och anläggningar för besökare som exempelvis fågeltorn, utkikspplatser, spänger, stigar, vindskydd och rastplatser. Vissa våtmarksområden är tillgänglighetsanpassade. Ett orosmoment är minskade anslag som gör att exempelvis leder inte underhålls som tidigare samt att ordinarie LONA är satt på paus där tidigare genomförda satsningar på tillgänglighetsanordningar gjorts¹⁶⁰.

Bullernivån skiljer sig mycket åt mellan olika våtmarker där bullerproblem till exempel finns i anslutning till större vägar i Halland, framför allt utmed E6^{161,162}. I vissa områden riskerar ökad vindkraftsutbyggnad och lågfrekvent buller från vindkraftverk¹⁶³ sänka upplevelse kvaliteten, och även försvarets flygningar kan påverka tidigare bullerfria skogs- och våtmarksområden¹⁶⁴. Användningen av fyrhjulingar och snöskotrar skapar också problem med körskador, buller och avgaser i våtmarker. Preciseringsen bedöms delvis nås till 2030. Trenden är neutral men kan på sikt riskera att bli negativ.

3. Bedömning av måluppfyllelse – när vi miljökvalitetsmålet?

3.1. Bedömning av måluppfyllelse

Den samlade bedömningen är att miljökvaliteten eller det tillstånd som miljökvalitetsmålet beskriver inte kommer att uppnås till år 2030 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder.

3.1.1. Bedömningsgrund

Bedömningen är framför allt grundad på delbedömningar för gynnsam bevarandestatus, förutsättningarna för skydd, restaurering och skötsel samt påverkan från befintlig markavvattnings och pågående markanvändning inom skogs- och jordbruk.

---

¹⁶⁰ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025.

¹⁶¹ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025.

¹⁶² Trafikbuller i värdefulla naturmiljöer – metodbeskrivning, 2016:036, Arvid Bergsten m.fl.

¹⁶³ Naturvårdsverket, Buller från vindkraft

<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Buller/Buller-fran-vindkraft/>

¹⁶⁴ Regional årlig uppföljning av Myllrande våtmarker 2025.

Miljökvalitetsmålet kommer inte att nås till 2030 med befintliga och beslutade åtgärder, främst på grund av att de positiva förändringarna ännu inte är tillräckliga för att leda till måluppfyllelse. Restaurerings- och återvätningsarbetet behöver öka mångdubbelt jämfört med dagens nivåer för att de långsiktiga restaureringsmålen ska kunna nås. Dagens åtgärdsnivå är därför inte tillräcklig för att miljökvalitetsmålet ska kunna nås till 2030.

Det görs många viktiga insatser i form av skydd, skötsel och restaurering. Finansiering av framför allt restaureringsinsatser har fått en långsiktig ökning, vilket fortsätter öka åtgärdstakten i länen. Ett genomförande av EU-förordningen om restaurering av natur förväntas bidra till att påskynda arbetet genom långsiktig planering. Samtidigt har stora arealer våtmark historiskt torrlagts inom jord- och skogsbruket och dessa gamla dikningsföretag fortsätter att påverka våtmarkernas kvalitet negativt. Andra faktorer som påverkar utvecklingen negativt är klimatförändringar, brist på skötsel, exploatering, och brister i hänsyn vid markanvändning. Skydd av våtmarker har nedprioriterats sedan myrskyddsplanens tillkomst på grund av brist på resurser inom skyddsarbetet.

Av miljökvalitetsmålets nio preciseringar bedöms endast preciseringen *Genetiskt modifierade organismer* vara uppnådd. Preciseringarna *Våtmarkstypernas utbredning*, *Främmande arter och genotyper* samt *Friluftsliv och buller* bedöms delvis nås till 2030. Övriga preciseringar bedöms inte kunna nås till 2030, främst eftersom våtmarkernas kvalitet fortfarande är otillräcklig och omfattningen av skydd, restaurering och skötsel ännu inte motsvarar behoven.

Sammantaget bedöms därför miljökvalitetsmålet *Myllrande våtmarker* inte kunna nås till 2030.

4. Prognos för utveckling – hur långt räcker åtgärdsarbetet?

4.1. Utvecklingen av miljötillståndet till 2030

Utvecklingsriktningen för miljötillståndet bedöms vara neutral och målet som helhet kommer inte att nås till 2030.

4.1.1. Bedömningsgrund

De omfattande satsningar som gjorts på restaurering och återvätning av våtmarker har bidragit till en positiv utveckling. Detta var en viktig anledning till att Naturvårdsverket i den fördjupade utvärderingen 2023 bedömde att utvecklingsriktningen för miljökvalitetsmålet hade förändrats från negativ till neutral. Sedan dess har finansieringen av framför allt restaureringsinsatser fortsatt att öka, vilket har bidragit till en högre åtgärdstakt. Mellan 2010 och 2025 restaurerades cirka 21 400 hektar våtmarker hydrologiskt, varav drygt 40 procent under perioden 2022–2025.

Trots denna positiva utveckling bedöms utvecklingsriktningen fortfarande som neutral. Åtgärdstakten för skydd, skötsel och restaurering är ännu inte tillräcklig

för att uppväga den negativa påverkan från historisk markavvattning, klimatförändringar, exploatering, kvävenedfall och bristande hävd. Flera av miljö kvalitetsmålets preciseringar bedöms därför inte kunna nås till 2030. Trots senare års ökning av åtgärdstakten för restaurering och anläggning av våtmarker behöver takten öka mångdubbelt samtidigt som skyddet och skötseln av befintliga våtmarker stärks för att förhindra ett ökat restaureringsbehov.

4.2. Utvecklingen av miljö tillståndet på längre sikt, efter 2030

Trenden på längre sikt är svårare att bedöma eftersom den är beroende av framtida klimatutveckling, exploateringstakt liksom samhällsutvecklingen i stort och utvecklingen inom andra miljö kvalitetsmål i förhållande till de förbättrande insatser som sker. Exempelvis är våtmarker beroende av livskraftiga jordbruksföretag med betesdjur för skötseln av många blöta strandängar. Ett genomförande av EU-förordningen om restaurering av natur förväntas bidra till att påskynda arbetet inte bara för *Myllrande våtmarker* utan även för flera andra miljö kvalitetsmål. De stora satsningarna på våtmarker, framför allt i form av åtgärder som restaureringar, men även genom förstärkt samverkan, information samt kunskapshöjande insatser har varit värdefulla, men åtgärdstakten behöver öka.

4.2.1. Klimatförändringar

För livsmiljötypen palsmyrar i norra Sverige ser framtidsutsikterna dåliga ut. På grund av klimatförändringarna och stigande temperaturer riskerar många paltar (kullar av frusen permafrost) att tina och kollapsa. Klimatförändringarna riskerar även att påverka andra livsmiljötyper negativt genom minskade vårflöden i norr, havsnivåhöjningar och igenväxning. Även påverkan från invasiva arter och sjukdomen chytridiomykos som drabbar groddjur kan komma att öka. Både en ökad temperatur och en eventuell minskad vattenmättnad i våtmarkerna kommer att öka nedbrytningen av torv och ge ökade utsläpp av koldioxid som bidrar till växthuseffekten. Samtidigt kommer det också leda till en ökad igenväxning av öppna våtmarker med träd och buskar.

Våtmarkerna reagerar inte bara på ett förändrat klimat, de är också viktiga ekosystem för att mildra effekterna av klimatförändringarna genom sin vattenreglerande funktion, och för att minska nettoutsläppen av koldioxid vid återvätning av torvmarker.

5. Behov av ändrad styrning – vad krävs för att målet ska nås?

I detta avsnitt lyfter Naturvårdsverket fram insatser som är angelägna för att vi ska kunna nå miljö kvalitetsmålet *Myllrande våtmarker*. Flertalet av förslagen grundar sig på redovisningen av regeringsuppdraget om förslag till nationell

naturrestaureringsplan¹⁶⁵ eller andra regeringsuppdrag. Avseende regeringsuppdraget om förslag till nationell naturrestaureringsplan berörs främst förslag i bilaga 6.6, men även en del förslag i bilaga 6.2.

Miljökvalitetsmålet *Myllrande våtmarker* kommer inte att nås med nuvarande styrmedel och åtgärder och ett förstärkt åtgärdsarbete kommer därför att krävas. Trots att anläggnings- och restaureringstakten har ökat genom de senaste årens ekonomiska satsningar är åtgärdstakten fortfarande mångdubbelt lägre än vad som krävs för att möta det omfattande restaureringsbehovet. Samtidigt fortsätter våtmarker att påverkas negativt av markanvändning genom bland annat markavvattning, dikesrensning, vägbyggnation och annan exploatering. För flera våtmarkstyper, särskilt källor och källkärr, visar miljöövervakningen dessutom på fortsatt försämring till följd av otillräcklig hänsyn vid brukande av mark¹⁶⁶. För att vända utvecklingen krävs därför både en betydligt högre takt i restaureringsarbetet och styrmedel som effektivare förhindrar ytterligare försämring och förlust av våtmarker.

5.1.1. Anläggning och restaurering

Åtgärdstakten i restaurering av våtmarker, både inom och utanför skyddade områden behöver öka mångdubbelt¹⁶⁷. Ändrade regler för markavvattningsföretag och vattenverksamhet samtidigt som ökade incitament till markägare att anlägga/restaurera våtmarker ges tros kunna öka åtgärdstakten och leda till en bättre prognos för att nå miljökvalitetsmålet.

Markavvattningssamfälligheter och nuvarande regler för markavvattning utgör i många fall ett hinder för restaurering och återvätning av våtmarker. Naturvårdsverket har i regeringsuppdraget *Översyn av regelverk för att underlätta för återvätning* identifierat flera regeländringar som bedöms vara relativt enkla att genomföra och som kan bidra till att effektivisera handläggningen av återvättningsåtgärder¹⁶⁸.

Förslagen omfattar bland annat:

- att fler återvättningsåtgärder ska kunna hanteras som anmälningsärenden i stället för tillståndsärenden,

---

¹⁶⁵ Förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur Redovisning av ett regeringsuppdrag, Skrivelse 2026-02-18, Naturvårdsverkets ärendenummer NV-07136-24.

¹⁶⁶ Naturvårdsverket 2025. Bilaga 6.6. Konsekvensutredning: Åtgärder för våtmarker. Bilaga till Förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur.

¹⁶⁷ Bedömningen grundar sig på en jämförelse mellan dagens åtgärdstakt och de restaureringsnivåer som redovisas i Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens, Skogsstyrelsens, Jordbruksverkets och Boverkets förslag till nationell restaureringsplan. Analysen har genomförts av Naturvårdsverket inom arbetet med Fördjupad utvärdering 2027.

¹⁶⁸ Översyn av regelverk för att underlätta för återvätning, Redovisning av ett regeringsuppdrag, Skrivelse 2025-02-27, Naturvårdsverkets ärendenummer NV-09162-23. [Översyn av regelverk för att underlätta för återvätning](https://naturvardsverket.se) (naturvardsverket.se)

- att ansökningar om utrivning av markavvattningsanläggningar i första hand ska prövas av länsstyrelsen i stället för mark- och miljödomstolen,
- att länsstyrelsen ska kunna ta ut avgift när strandskyddsdispens samprövas med anmälan om vattenverksamhet,
- att omprövning av markavvattningssamfälligheter ska kunna genomföras i samband med tillståndsprövning av återvätningsåtgärder, samt
- att tillgången till uppgifter om äldre markavvattningssamfälligheter förbättras genom registrering av styrelser och sysslomän.

Naturvårdsverket bedömer samtidigt att de föreslagna förändringarna endast utgör ett första steg. Mer grundläggande problem kvarstår kopplade till äldre markavvattningssamfälligheter och dagens komplexa regelverk. Naturvårdsverket föreslår därför en bredare översyn av reglerna för markavvattningssamfälligheter.

5.1.2. Markanvändning

Det krävs ett större hänsynstagande inom de areella näringarna. Här är det framför allt viktigt att öka hänsynen till källor och källkärr inom skogsbruket, då miljöövervakning indikerar att dessa fått en sämre funktion eller förstörs i högre omfattning än vad vi tidigare trott¹⁶⁹. Åtgärder såsom rådgivning samt kunskapshöjande insatser i skogsbruket och eventuellt biotopskydd behöver snabbt komma på plats innan dessa riskerar att skadas ytterligare. Även kunskapen om var vi har källorna behöver öka då de är små och kan vara lätta att missa vid skogsbruksåtgärder.

Angående terrängkörning se förslag i underlag till fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö*.

5.1.3. Ökad skötsel

Skötseln av befintliga hävdberoende och hävdgynnade våtmarker behöver prioriteras för att våtmarkerna ska bevaras på sikt och inte växa igen och orsaka ett restaureringsbehov med högre kostnad. Detta innebär både kostnadstäckande miljöersättningar till betesmarker och slåtterängar inom den strategiska planen för jordbrukspolitiken, tillräckliga anslag och åtgärder i det nationella programmet för ersättning till restaurering och vissa skötselåtgärder i ängs- och betesmarker, liksom medel till riktade insatser. Blöta marker kan i vissa fall ha ett lägre fodervärde och ett ökat parasittryck med avseende på Stora leverflundran, och ersättningar måste innehålla en flexibilitet i regelverk och en ersättningsnivå som ändå möjliggör kostnadstäckning för lantbrukaren så att markerna ska vara intressanta att sköta.

---

¹⁶⁹ Naturvårdsverket 2025. Bilaga 6.6. Konsekvensutredning: Åtgärder för våtmarker. Bilaga till Förslag till nationell restaureringsplan och författningsändringar till följd av EU-förordning om restaurering av natur.

5.1.4. Myrskyddsplanen

Takten i skydd av objekt i myrskyddsplanerna går för långsamt och medel behöver avsättas för att öka takten. Med det skyddstempo i snitt som varit de senaste fem åren kommer det ta att 65 år att få någon typ av skydd för areal där ännu inga insatser gjorts. Utifrån dagens perspektiv med minskade skyddsanslag och hård konkurrens om begränsade resurser riskerar skyddsåtgärder att dra ut på tiden längre än så. Det är inte troligt att skyddsarbetet kan fullföljas för övriga objekt inom överskådlig framtid om det inte tillförs riktade resurser för genomförandet.

Bilaga – tabell sammanfattande gapanalys

Tabell 2: Sammanfattande gapanalys. Tabellen sammanfattar kort bedömningen av miljö kvalitetsmålets preciseringar. En precisering bedöms som möjlig att nå om antingen tillståndet i miljön kan nås till 2030, eller om beslutade styrmedel leder till att tillräckliga åtgärder genomförs till 2030 för att på sikt nå miljö kvaliteten. *Nivå som behöver nås* tar sin utgångspunkt i manualen för uppföljning och bedömning av miljö kvalitetsmålet *Myllrande våtmarker* från 2019 (Naturvårdsverkets ärendenummer NV-00574-19).

Miljö tillstånd				Rådighet	Förutsättningar			
Precisering / centralt uppföljnings-mått	Uppföljnings-måttets bidragande andel till mål-uppfyllelsen	Nivå som behöver nås	Aktuell situation / nivån som är nådd idag	Rådighet över måttets utveckling	Måluppfyllelse 2030 per uppföljnings-mått om styrmedel och åtgärder är på plats och fungerar som tänkt	Bedömning av effekt av styrmedel på plats till 2030	Bedömning av effekt av åtgärder på plats till 2030	Bedömning som helhet
1. Våtmarkstypernas utbredning	Hög	Våtmarker av alla typer finns representerade i hela landet inom sina naturliga utbrednings-områden.	Pågående klimatförändring är ett hot mot utbredningen av palsmyr. Viss återetablering behöver ske även för andra livsmiljötyper. Lokalt/regionalt finns brister i förekomsterna för våtmarker.	Nationell rådighet över styrmedel och åtgärder. Klimat-förändringen behöver hanteras både nationellt och inter-nationellt	Inga större förändringar gentemot aktuell situation	Ej tillräcklig	Ej tillräcklig	Delvis uppnådd, trend neutral
2. Ekosystemtjänster	Hög	Antal kubikmeter torv som utvunnits överstiger inte 2 miljoner per år. Minst 15% av arealen för degraderade våtmarks-ekosystem är restaurerade. För degenererade mossar i Natura2000 krävs 100%. Mer än 80% av arealen anlagd våtmarksareal ska ha en bra lokalisering och utformning och ha god funktionalitet.	Ökande restaurerings-insatser stärker våtmarkernas förmåga att leverera ekosystem-tjänster. Målnivåerna är inte nådda. Regelverket för markavvattnings samfälligheter hindrar åtgärdstakten från att öka ytterligare.	Nationell rådighet över styrmedel och åtgärder	Inga större förändringar gentemot aktuell situation	Ej tillräcklig	Ej tillräcklig	Ej uppnådd, trend positiv
3. Återskapade våtmarker och arters spridningsmöjligheter	Hög	Skadade våtmarker har återskapats. Grön infrastruktur mellan våtmarker gynnar arters spridning.	Ökande restaurerings-insatser bidrar positivt. Regelverket för markavvattnings samfälligheter hindrar åtgärdstakten från att öka ytterligare. Data indikerar att konnektiviteten	Nationell rådighet över styrmedel och åtgärder	Inga större förändringar gentemot aktuell situation	Ej tillräcklig	Ej tillräcklig	Ej uppnådd, trend positiv

			mellan våtmarker brister.					
4. Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation	Hög	Våtmarkernas livsmiljötyper och arter har gynnsam bevarande-status	De flesta av våtmarkstyperna har otillräcklig eller dålig bevarandestatus i boreal och kontinental region. Många av dem har också en negativ trend. En stor andel källor har försämrats eller försvunnit helt de senaste åren.	Nationell rådighet över styrmedel och åtgärder	Inga större förändringar gentemot aktuell situation	Ej tillräcklig	Ej tillräcklig	Ej uppnådd, trend neutral
5. Hotade arter och återställda livsmiljöer	Hög	Våtmarksarter ska ha eller återfå gynnsam status. Minst 15% av arealen för degraderade våtmarks-ekosystem är restaurerade. För degenererade mossar i Natura2000 krävs 100%.	Många rödlistade arter är knutna till våtmarker. Målnivåerna är inte nådda. Restaurering av våtmarker gynnar arter. Rödlisteindex för grod- och kräldjur uppvisar en positiv trend.	Nationell rådighet över styrmedel och åtgärder	Inga större förändringar gentemot aktuell situation	Ej tillräcklig	Ej tillräcklig	Ej uppnådd, trend neutral
6. Främmande arter och genotyper	Medel	Främmande arter minskar i omfattning och inga nya etableras. Mårdhund-populationen minskar och försvinner helst helt från Sverige. Inga tvättbjörnar hittas i Sverige.	Invasiva främmande arter sprids i och runt våtmarker och det finns ett ökat problem med vissa arter. Bekämpnings-åtgärder ger positiva effekter men bedöms ej tillräckliga. Insatser mot mårdhund och mink är framgångsrika och behöver fortsätta.	Nationell rådighet över åtgärder; beroenden finns till processer i närområdet och internationellt	Inga större förändringar gentemot aktuell situation	Ej tillräcklig	Ej tillräcklig	Delvis uppnådd, trend neutral
7. Genetiskt modifierade organismer	Låg	Inga rapporter eller nya kunskapsrön visar på att GMO påverkar våtmarker.	Lagstiftning är på plats och har avsedd effekt	Nationell rådighet; EU-regelverk	Uppnådd	Tillräcklig	Tillräcklig	Uppnådd
8. Bevarade natur- och kulturmiljövärden	Hög	Värdefulla våtmarker sköts så att natur- och kulturvärden bevaras. Myrskyddsplanen genomförd.	Många myrar och rikkärr riskerar att växa igen på grund av upphörd eller bristfällig hävd. Skötseln behöver generellt öka. Takten med att skydda de våtmarker som är utpekade i myrskyddsplanen bör öka.	Nationell rådighet över styrmedel och åtgärder	Inga större förändringar gentemot aktuell situation	Ej tillräcklig	Ej tillräcklig	Ej uppnådd, trend neutral
9. Friluftsliv och buller	Medel	Våtmarks-områden, särskilt tätortsnära, är	Våtmarker med ett högt besökstryck har ofta information	Nationell rådighet över styrmedel och åtgärder	Inga större förändringar gentemot aktuell situation	Ej tillräcklig	Ej tillräcklig	Delvis uppnådd, trend neutral

		tillgängliga för besökare genom besöks- anordningar och information.	och anläggningar för besökare. Vissa områden är tillgänglighetsanpassade. Bullerproblem förekommer i vissa områden. Användningen av fyrhjulingar och snöskotrar skapar problem med körskador, buller och avgaser.					